

KLOPT DE CORONA-HANDREIKING VAN OCW VOOR DE Ad NAAR DE BACHELOR?

EN VOOR ALGEMENE ZAKEN ROND HET AFRONDEN VAN EEN OPLEIDING?

**EEN AANTAL KANTTEKENINGEN OM MOGELIJKE PROBLEMEN
(OOK IN DE TOEKOMST) TE VOORKOMEN...**

MET VERWIJZING NAAR OMISSIES IN DE HANDREIKING VOOR DE Ad

In dit nummer wordt een aantal zaken behandeld als het gaat om de gevolgen van de problemen die zijn ontstaan vanwege het coronavirus. In de meest recente update van het servicedocument van OCW, worden veel van die gevolgen onder de loep genomen, samen met de handreikingen voor te nemen maatregelen, voor de studenten en de instellingen.

We nemen ze door, en voorzien deze daarbij bepaalde aspecten van kanttekeningen. Ook doen we suggesties voor verdere maatregelen. Maar tevens is het handig voor de communicatie naar de studenten toe als het gaat om de consequenties en de transparantie van de instellingen bij hetgeen ze zelf kunnen, mogen en willen doen. Zie de inhoudsopgave voor die onderwerpen.

Daarnaast is uiteraard de vraag te stellen of het zo diep ingaan op deze situatie, met allerlei details als het gaat om de uitwerking en de consequenties van de regeling, wel nodig is. Ja, en dan is het antwoord dat het vooral ook de aanzet kan zijn voor een leerproces. De studenten hebben recht op een goede behandeling. In de komende jaren kunnen er mogelijk nog (kleine) lockdowns volgen en dan is het handig om te weten hoe in voorkomend geval kan worden gehandeld.

Tevens kunnen de effecten van hetgeen nu gebeurt, mogelijk ook doorwerken bij degenen die nu midden in de studie zitten en volgende jaren in de afstudeerfase terecht gaan komen.

Bovendien zijn veel hogescholen aan het nadenken over allerlei scenario's om een 'nieuwe hogeschool' in elkaar te steken. Dat kan met andere middelen, met het verdelen van de inkomsten over nieuwe activiteiten en bijvoorbeeld met minder afhankelijk te zijn van internationale studenten en budgetten voor internationale projecten.

Daarom dus deze uitgebreide nieuwsbrief. Zie het ook als een soort verzameling van analyses van de zaken die nu spelen en nog in aantocht kunnen zijn. De hoofdstukken kennen op allerlei punten een overlap, maar dat is mede het gevolg van het proces van schrijven in de afgelopen dagen, met het gebruik van diverse invalshoeken.

Het is zo dat we de Ad-opleiding in dit stuk zeer centraal stellen, vooral omdat de omissies in de handreiking vooral daarmee te maken hebben. Tegelijkertijd zijn er constructies mogelijk waarbij het nu juist helemaal niet nodig is de 'regels' toe passen, mede gelet op de geldelijke toezeggingen. Het laat zien dat de overheid nog steeds moeite heeft met de positie van de Ad in het hoger onderwijsstelsel en de prachtige mogelijkheden die dit biedt.

Uiteraard stellen we reacties en aanvullingen op prijs.

Inhoud

0	Uitgangspunten t.a.v. de positie van de student die verder studeert	3
1	Voorlopige inschrijving Ad'ers bij een resterend bachelorprogramma	4
a	Doel van de maatregel rond de Ad-opleiding	4

b	Advies vragen als het examen nog niet is afgerond	4
c	Toelating is voorwaardelijk – en het afrondingsadvies	5
d	Deelnemen aan de studiekeuzecheck bij de Ad-B (spoiler: niet nodig en vereist)	6
	(overzicht van de conclusies hierbij)	7
	Onderbouwing hiervan via de wetgeving	7
	De doorstroom in de OER	7
	De aanmelddatum in de WHW	8
	Besluit ontvangende bacheloropleiding	8
	Paar aanvullende zaken	8
e	Combineren van advies en studiekeuzecheck – maar nu dus met een intake- gesprek – nemen van een besluit tot toelating door de ontvangende B-opleiding	9
	Als de bacheloropleiding een instroommoment per 1 februari kent	10
	Besluit over toelating tot de bacheloropleiding binnen deze regeling	10
	Regionale afspraken: nodig – en met een landelijk format	10
f	Het bovenstaande samengevat – voor een alternatief	11
g	Bij het niet-bekostigd onderwijs	12
h	Niet gelukt aan het eind van het eerste semester – wat dan...	12
	Als de bachelor goed loopt.. en iemand toch de opleiding moet verlaten – hardheidsclausule?	12
	Voorstel: Toch nog wat aanpassen in de regeling als de B-opleiding lekker gaat...	13
	Of een andere constructie?	13
	Aandachtspunt: Als de student zelf stopt met de B-opleiding, met deze regeling...	14
2	De meer geldelijke zaken en praktische elementen – voor studenten en instellingen	15
	Uitgangspunt	15
2.1	Studenten die straks met het diploma het onderwijs willen gaan verlaten	15
a	Collegegeld studenten in het algemeen bij afstuderen voor 1 februari 2021	15
	Vergoeding van 535 euro	15
	Maar ook de terugbetaling niet-gebruikt collegegeld (regeling overheid – whw)	15
	Teksten in de regeling en in de wet – en vragen bij toepassing en mogelijkheid	16
	Wat 'levert' het concreet op voor de student? Verrassing?	17
b	Versnellen om voor 1-2 af te studeren: rechten student (en plichten hogeschool)?	17
2.2	Studenten – voorwaardelijk doorstromen vervolgoopleiding (bijv. Ad-B) – gevolgen	18
a	Interne doorstroom	18
	Ad halen in het eerste semester	19
	Ad niet halen in het eerste semester	19
b	Externe doorstroom	19
2.3	Extra geld van OCW bij de corona-regeling	20
2.4	Vergoeding onderwijs bij deze constructie – een B van een andere hogeschool	20
2.5	Verlengen studie en financiering instelling: Ad als bijzonder geval, nader bekeken	21
a	Ingewikkeld?	22
b	Twee situaties onder de loep	22
2.6	Internationale instroom	22
a	Gevolgen voor de inkomsten	23
b	Ad wordt (nog) niet geraakt hierdoor	23
c	Wat betekent dit voor de inschrijving en de bekostiging	23
3	Nog een aantal aanvullende beschouwingen	25
3.1	Regeling voor vergoeding van maximaal 3 maanden collegegeld	25
3.2	Situatie gebruiken voor doen tweede (Ad-)studie – een semester lang – slim?	26
a	Voorbeeld Ad-student: tweede Ad doen voor een deel of delen	26
b	Maar een en ander kan ook minder formeel geregeld worden	26
3.3	MBO-HBO en Ad-Bachelor: op identieke wijze 'ingestoken'	27
3.4	MBO en vergroting van de doorstroom naar de Ad	27
3.5	Ad naar B en status en begeleiding	27
3.6	Samenwerking voor de komende jaren om gevolgen op te vangen	27
4	Lijst met aandachtspunten voor de overheid	29
	Bijlage: Stukken uit de servicedocumenten	30

0 Uitgangspunten t.a.v. de positie van de student die verder studeert

Het is van belang om helder te hebben bij het regelen van een doorstroom over welke groepen we het met z'n allen hebben bij de regelingen die nu voor het hbo en wo worden getroffen, denkend aan de instroom vanuit het mbo en de doorstroom binnen het hoger onderwijs zelf, van de Ad naar de Bachelor, met een propedeuse naar een wo-bachelor en met een Bachelor naar een Master. De betrokken student komt namelijk in zo'n geval ingeschreven te staan bij twee opleidingen, en dan veelal bij verschillende (deel-)sectoren: mbo/Ad, mbo/Bachelor, Ad/Bachelor, hbo-bachelor-/wo-master, enz. Er zullen met het oog daarop keuzes moeten worden gemaakt als het gaat om de hoofd-status van een student, net zo goed als iemand nu bij twee opleidingen kan studeren, maar dan wel met gebruikmaking van een 'eerste inschrijving' en een 'tweede inschrijving'. Die keuze heeft consequenties voor het collegegeld en vooral voor de bekostiging door de overheid.

Er wordt door de overheid in de richting van de student heel duidelijk de nadruk gelegd op het moeten gaan afronden van de studie die nu wordt gevolgd, het moeten worden uitgeschreven bij de vervolgstudie als dit niet voor een bepaalde door de overheid van tevoren vastgelegde datum lukt, en het vermelden van het hebben van een 'voorwaardelijke' inschrijving als student bij die vervolgstudie (dus letterlijk het werken met 'voorwaarden'). Dat is behoorlijk 'strak geregeld'.

Tevens wordt gerept over het mogelijk moeten terugkeren naar de huidige studie om aldaar ook na 1 februari 2021 aan de slag te kunnen blijven, maar met behoud van de behaalde resultaten in de vervolgstudie via een soort 'studievoucher' die later eventueel bij een vervolg in 2021-2022 of enige tijd daarna kan worden verzilverd via het verkrijgen van vrijstellingen.

Op basis daarvan is de enige conclusie dat de huidige inschrijving ook in het komende semester de 'eerste inschrijving' blijft, zolang het examen ervan niet is afgerond. De inschrijving bij de vervolgstudie is derhalve te zien als een 'tweede inschrijving'.

Zodra het examen van de eerste inschrijving is afgerond, wordt de tweede inschrijving in voorkomend geval omgezet in een eerste inschrijving.

De overheid overlegt dus nog met de betrokken organisaties wat dit betekent voor de overheidsbekostiging van de betrokken instellingen voor de inschrijving bij de betreffende opleidingen, uitgaande van het standpunt dat ook een voorwaardelijke inschrijving, dus hier de 'tweede inschrijving' wordt vergoed.

Ook zal daarbij worden bezien wat dit inhoudt voor het collegegeld en andere regelingen die de student betreffen.

Voor de goede orde: degenen die willen gaan werken of om een andere redenen met het getuigschrift iets anders willen gaan doen, worden uiteraard gewoon bij dezelfde opleiding opnieuw ingeschreven om aldaar de ontbrekende zaken te doen. Dat geeft wel weer aanleiding tot andere relevante vragen, zoals in hoofdstukken 2 en 3.

1 Voorlopige inschrijving Ad'ers bij een resterend bachelorprogramma

Vrijdag jl. verscheen de update van het 'service-document hoger onderwijs', zijnde een uitgave van OCW¹. Daarin wordt, zoals al een aantal weken in onze nieuwsbrief gemeld als zijnde van belang, aandacht besteed aan de positie van degenen die de Ad dit studiejaar hadden kunnen afronden en opteren voor het doen van een resterend programma om de bachelorgraad te gaan verwerven.

Dat is dus goed nieuws. Helaas is het minder goed dat er een aantal zaken in worden vermeld die niet (volledig) sporen met de huidige wetgeving. Het kan inhouden dat verkeerde opties worden gecommuniceerd en eventueel studenten straks gaan aankloppen bij een College van Beroep.

De betreffende paragraaf uit de regeling staat in de bijlage. Hieronder halen we daaruit de belangrijkste zaken tevoorschijn, die naar onze mening zonder meer op korte termijn bijstelling verdienen (en mogelijk een correctie). Dat gebeurt met stukjes eruit in de kaders, met vervolgens het commentaar, en met ter illustratie de relevante passages uit de wet voor het hoger onderwijs.

a Doel van de maatregel rond de Ad-opleiding

Voor de doorstroom van Associate Degree-studenten naar een bachelor geldt in zijn algemeenheid dat voorkomen moet worden dat studenten volgend studiejaar niet kunnen starten met hun bachelor omdat zij door de coronacrisis niet in de gelegenheid zijn geweest hun Ad voor 1 september 2020 te voltooien, doordat zij één of enkele vakken niet hebben kunnen afronden.

Dit voorstel lijkt heel sterk op hetgeen al eerder is gedaan voor mbo'ers die naar het hbo willen en in de knel komen door het 'net niet' kunnen afronden van hun niveau-4-opleiding, net als bij de hbo- en wo-bachelor-studenten die opteren voor het gaan doen van een masteropleiding.

Er wordt aldus als gevolg van de pandemie en het niet (volledig) aan het onderwijs kunnen meedoen, een tijdelijke regeling gecreëerd. Maar we kunnen dit met z'n allen ook zien als een oefening in het counteren van problemen in het geval dergelijke ingrijpende lockdowns zich in de komende tijd toch meer gaan voordoen.

Zo zijn er – om wat te noemen – veel hogescholen die hebben aangekondigd het online-onderwijs structureel te gaan opnemen in het verzorgen van opleidingen² - en niet alleen bij de studies die nu erg kwetsbaar zijn dan wel zich voor een groot deel richten op de internationale studenten³.

Voor de goede orde: Voor algemene opmerkingen met betrekking tot de handreikingen in z'n geheel kan worden verwezen naar een eerdere nieuwsbrief, nummer 127 van 8 april jl.

b Advies vragen als het examen nog niet is afgerond

Ad-studenten die door willen stromen naar een bachelor, vragen bij hun Ad-opleiding een afrondingsadvies aan. Dit advies beantwoordt de vraag of het in de rede ligt dat betreffende student vóór 1 januari 2021⁴ de betreffende Ad afrondt in combinatie met het starten van een bacheloropleiding.

Er is dus sprake van een actie van de kant van de student. Er mag echter worden verwacht van het opleidingsmanagement dat er ook van die kant gericht zal worden overlegd met degenen die in deze categorie vallen. Eigenlijk is er een vorm van informatieplicht, menen we (al zal het geen enkele Ad'er zijn ontgaan wat er nu allemaal speelt...).

¹ Zie voor het document bij <http://www.leidoacademy.nl/nieuwsbrieven-stukken/> in de middelste kolom.

² Dit kan absoluut een goede aanleiding zijn om de discussies te heropenen over regelingen die te maken hebben met het aanbieden van onderwijs dat niet op de vestigingsplaats gebeurt, zoals de macro-doelmatigheid, de kwaliteitsborging en daarmee samenhangende zaken.

³ Er zijn hogescholen en universiteiten die bezorgd kijken naar de aanmeldingscijfers, niet alleen vanuit het mbo en vo, maar vooral uit het buitenland. Dat kan leiden tot scherpe dalingen in de instroom met als gevolg het vooruitzicht op minder inkomsten over twee jaren (t-2-financiering). Dat zou reden kunnen zijn voor het in gang zetten van een reorganisatie, en mogelijk het gaan beperken van de kosten. Daaraan kan afstands-onderwijs een bijdrage leveren, met behoud van personeel.

⁴ In de regeling die bedoeld is voor de instellingen, is sprake van de datum 1 januari 2021 als deadline voor het behalen van het diploma van de huidige opleiding. In de communicatie over de vergoeding van het collegegeld staat evenwel 1 februari 2021. We nemen aan dat dit nog wordt rechtgetrokken en dat er wordt uitgegaan van 'het behalen voor het eind van het eerste semester'.

Uiteraard betreft het hier de studenten die hebben aangegeven meteen te willen doorgaan met een resterend programma binnen een bacheloropleiding. De anderen die van plan waren om na de Ad iets anders te gaan doen of een baan te gaan zoeken, zullen zich dus nog een keer bij de Ad-opleiding moeten inschrijven.

Met de huidige arbeidsmarkt en de lastige vooruitzichten op een herstel op de korte termijn, zou het wel eens zo kunnen zijn dat meer dan voorheen de Ad'er kiest voor doorstuderen.

Er is afgelopen vrijdag tevens bekend geworden dat studenten die door de huidige omstandigheden niet kunnen afstuderen en er wel in slagen om het examen in het eerste semester van het komende studiejaar af te ronden, een maximale vergoeding krijgen van ongeveer drie maanden collegegeld oftewel zo'n 535 euro. In paragraaf 2 wordt hierop apart ingegaan als het gaat om de mogelijkheden waarmee een Ad'er te maken kan krijgen.

Het is goed om op deze plek alvast op te merken dat het bij deze Ad'ers gaat om een vorm van 'doorstroom' en niet van 'instroom bij de bacheloropleiding'. Dat doen we vanwege wat hierna nog volgt. Men dient zich nl. goed te realiseren, en nadrukkelijk ook bij de overheid en dus OCW, dat sinds de invoering van de Ad er sprake is van een parallel systeem, met twee gelijkwaardige leerwegen die leiden tot de bachelorgraad. In onze nieuwsbrieven is al veel vaker gesteld dat een dergelijk besef in combinatie met de daarvoor vereiste inzichten eigenlijk dient te leiden tot aanpassingen in de wet- en regelgeving. Mogelijk dat onderstaande verhandeling weer eens een aanzet tot een gerichte discussie gaat geven.

c Toelating is voorwaardelijk - en het afrondingsadvies

Voor de voorwaardelijke toelating bij de overgang van de Ad naar de hbo-bacheloropleiding bij bekostigde instellingen geldt dat de onderwijsorganisatie waar de desbetreffende student verblijft heeft opgelopen vóór 1 augustus een onderbouwd afrondingsadvies aan de student opstelt. Dit advies beantwoordt de vraag of in redelijkheid verwacht mag worden dat de student voor 1 januari 2021 de betreffende opleiding afrondt, gegeven de eisen die door de beoogde vervolgopleiding worden gesteld. Het advies speelt bij de beoogde vervolgopleiding een zwaarwegende rol.

Hoewel elke Ad'er op elk moment tijdens zijn of haar studie toelating kan vragen tot een bacheloropleiding – als aan de toelatingsvoorwaarden wordt voldaan – is het *voorlopige karakter* ervan alhier als zodanig gekoppeld aan het toegezegde resterende programma binnen de bacheloropleiding, conform de zaken die in de onderwijs- en examenregelingen is vastgelegd (zie de WHW). Het *recht* om daaraan te beginnen is evenwel gekoppeld aan het moeten hebben van het Ad-getuigschrift.

Voor alle duidelijkheid dus: iemand die zonder de Ad te hebben afgerond aan een bacheloropleiding wil beginnen, is afhankelijk van de vrijstellingen die de examencommissie bereid is te verlenen op basis van hetgeen binnen de Ad is behaald. Het gaan volgen van het resterend bachelorprogramma op grond van het Ad-getuigschrift is niet gekoppeld aan het verlenen van een aantal vrijstellingen, maar vloeit voort uit het recht hierop, zoals vastgelegd in de betrokken OER'en.

Het 'corona-advies' is dus nieuw binnen het systeem, en naar verwachting ook eenmalig als gevolg van de huidige situatie. Maar het lijkt op hetgeen met het 'studieadvies' voor het eerste jaar van inschrijving wordt bedoeld nl. dat de opleiding op deze wijze een advies kan uitbrengen met toch wel grote gevolgen voor de student. Anders gezegd, het is niet helder, zonder een formele regeling binnen de wetgeving, wat de juridische status van dit advies is – op basis van een 'handreiking'.

Er staat eerst in de tekst dat het om een advies aan de student gaat, mogelijk vrijblijvend en passend in de studiebegeleiding met een mentor, maar vervolgens wordt gesteld dat het een zwaarwegende rol speelt bij de beoogde vervolgopleiding. Dat houdt in dat een externe partij, de examencommissie van de bacheloropleiding waarschijnlijk, zich mede baseert op een oordeel van de afleverende Ad-opleiding.

Dan liggen de volgende vragen voor de hand:

- Op basis waarvan wordt dit advies uitgebracht (punten, studievoortgang, kwalitatieve aspecten e.d.)?

- Welke commissie bij de Ad-opleiding is verantwoordelijk voor het opstellen van het advies?
- Wat is de betrokkenheid van de student bij het advies?
- Kan de student in beroep gaan tegen het advies, als het op voorhand niet past bij het eigen beeld?
- Waar kan de student in beroep gaan tegen een besluit van de bacheloropleiding om de doorstroom onder deze voorwaarden niet mogelijk te maken?

En:

- Wordt hierbij ook gekeken naar een eventueel zgn. brugdeel voor de doorstroom naar een resterend programma binnen de bacheloropleiding – een deel dat meestal voor rekening komt van de Ad-opleiding gelet op het moeten verzorgen van een aantal eenheden met een beperkte studielast ter voorbereiding op de start bij de bacheloropleiding?
- Idem, als het gaat om een resterend programma binnen de bacheloropleiding met een studielast die groter is dan 120 studiepunten, dus met een extra aantal eenheden die voor rekening komen van de ontvangende bacheloropleiding?
- Hoe om te gaan met de situatie waarbij een afgestudeerde van de Ad-opleiding plaats dient te nemen in het reguliere derde leerjaar van de bacheloropleiding, mede mogelijk ook te maken hebbend met studenten met studieachterstanden?
- Welke zaken spelen extra mee bij het opstellen van het advies als de student een resterend bachelorprogramma wil gaan volgen bij een andere hogeschool, mogelijk elders in het land – gelet op de mogelijkheden om de Ad-opleiding af te ronden, bijvoorbeeld als er daarvoor fysiek lessen dienen te worden gevolgd?
- Op welke wijze wordt bij het advies in het algemeen rekening gehouden met de logistieke arrangementen voor het volgen van zowel het bachelor- als het Ad-programma?
- In hoeverre heeft de ontvangende bacheloropleiding inspraak bij het opstellen van het advies, op welke onderdelen en op basis van welke formele gronden (zie verderop onze conclusie dat het mee moeten doen aan de 'studiekeuzecheck' onwettig is, op basis van de regeling die daarvoor in de wet is vastgelegd)?

Kortom, er dient behoorlijk helder zijn wat moet worden bekeken en afgesproken tussen de betrokken opleidingen om tot een goed advies te komen, met inspraak van de student zelf uiteraard. Dat daarbij het advies een formele rol speelt bij de mogelijkheid om bij de bacheloropleiding te kunnen starten, op bepaalde voorwaarden, maakt het extra lastig.

Deze student had zonder deze onvoorziene vertraging per 1 september a.s. gewoon mogen beginnen met het resterende bachelorprogramma, mede op basis van hetgeen al in de onderwijs- en examenregelingen als mogelijkheden voor de student is vastgelegd, en die weg wordt mogelijk nu ineens geblokkeerd door het betrokken management van de ontvangende opleiding.

Misschien is het helemaal geen gekke gedachte om de nu getroffen regeling gewoon maar niet te gebruiken en het simpelweg over te laten aan de desbetreffende opleidingen. Uiteraard moeten over en weer verplichtingen worden vastgelegd, en de overheid wil ook graag zien dat 'de helpende hand' goed wordt gebruikt en ingezet met de juiste constructie. Maar het wordt nu wel, ook met nog maar een beperkte tijd te gaan, behoorlijk lastig gemaakt.

Verderop in dit hoofdstuk en ook in de volgende hoofdstukken gaan we hierop nader in.

d Deelnemen aan de studiekeuzecheck bij deze regeling (spoiler: niet nodig en vereist)

De student vervult voorafgaande aan de start van de vervolgopleiding tevens de eisen van de studiekeuzecheck bij de opleiding.

We pakken van de volgende passage in de handreiking alleen maar de eerste zin, want daarom draait het vooral als het gaat om het 'een verkeerde insteek' van OCW.

In onderdeel c is gekeken naar het advies dat een Ad-student meekrijgt – toch wel te zien als bindend, zoals het nu overkomt – als hij of zij opteert voor het doorstromen naar een resterend bachelorprogramma, zonder de Ad al volledig te hebben afgerond. De opzet is een soort kopie van hetgeen ook geldt voor degenen die het mbo-examen net niet kunnen afronden en toch alvast aan

een hbo-opleiding mogen en kunnen beginnen⁵. Ook dan moet de mbo-instelling als het ware een 'garantie' afgeven, in de vorm dat men aldaar kan inschatten dat de student dit scenario aankan, de ontbrekende zaken door de mbo-instelling kunnen worden aangeboden en allerlei organisatorische zaken goed zijn te regelen met de betrokken partijen. Dat lijkt erg handig om dit zo te doen.

Maar vervolgens gaat OCW met een soort 'copy-paste'-regeling ook de eis van het meedoen aan de studiekeuzecheck voor mbo'ers, havisten en vwo'ers die in het keuzeproces zitten, opleggen aan Ad'ers die dat proces een aantal jaren daarvoor al hebben doorlopen (om een Ad te kiezen, mogelijk al in samenhang met de keuze voor een inhoudelijk verwante bacheloropleiding na de Ad) en daarom reeds geruime tijd in het hbo rondlopen. Ook zijn de doorstroommogelijkheden in de OER voor deze student vastgelegd, als een doorlopende leerroute naar de bachelorgraad.

Bovendien is dit door OCW gekoppeld aan een inschrijving voor 1 juni, dus de extra maand die alle a.s. studenten hebben. Ook die constructie is niet gestoeld op wetgeving zoals die nu geldt.

We gaan dit hieronder voor beide zaken aantonen, aan de hand van stukken uit de WHW. Maar voor degenen die dit juridische haarkloverij vinden – en door willen gaan met lezen bij de volgende paragraaf, hierbij in het kort de conclusie:

Een Ad-student die het Ad-getuigschrift heeft behaald – en in dit geval dus degene die bijna aan de eisen ervan voldoet – kan zich zonder studiekeuzecheck uiterlijk voor aanvang van het nieuwe studiejaar, dus niet noodzakelijkerwijs voor 1 juni 2020, aanmelden voor een bacheloropleiding.

Die situatie is gelijk aan wat geldt voor degenen die zich binnen een opleiding her-inschrijven, op basis van een hogeschoolprocedure.

Een en ander is tevens op bepaalde punten vergelijkbaar met de a.s. studenten die zich al voor 1 mei (nu 1 juni) voor een bepaalde opleiding hadden aangemeld, maar vervolgens toch de keuze voor een andere opleiding maken.

Uiteraard moet er wel sprake zijn van een procedure zijn waarbij de ontvangende bacheloropleiding akkoord gaat met de instroom zonder een formeel Ad-diploma en het moeten aanbieden van een constructie voor het eerste semester om aan de regeling te kunnen voldoen. Daarbij kan het advies van de Ad-opleiding worden gecombineerd met een intakegesprek met de betreffende student (zie verderop in dit hoofdstuk voor een voorstel).

Onderbouwing hiervan via de wetgeving

Hier zetten we aan de hand van een aantal zaken uit de WHW uiteen wat de onderbouwing van het bovenstaande statement is.

De doorstroom in de OER

Voor elke Ad-opleiding moet er in de OER worden aangegeven hoe iemand met het Ad-diploma kan doorgaan voor de bachelorgraad:

Uit de WHW:

In de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding.

Dat klinkt vrijblijvend maar in de toelichting op de wet is veel meer te vinden. Daarbij gaat over zaken als 'een studeerbaar geheel', dus dat de verwante route eigenlijk vier jaren moet vergen, en tevens over de verantwoordelijkheden daarbij van de ontvangende opleiding.

Het betekent dat wordt bekeken hoe het resterende programma binnen de bacheloropleiding eruit kan zien, gelet op hetgeen al binnen de Ad is gedaan.

Er is derhalve sprake van een vorm van *zij-instroom*. Het gaat niet om een nieuwe student die zich 'plotsklaps' aanmeldt voor een bacheloropleiding en vanaf 'nul' in het eerste leerjaar gaat studeren.

⁵ Er kunnen natuurlijk allerlei belemmeringen zijn. Kun je als student wel parallel programma's volgen? Stel dat je een studie aan een hogeschool gaat doen op behoorlijke afstand van de mbo-instelling, hoe daarmee om te gaan? Er kunnen dus praktische zaken opduiken, maar goed, daarvoor moet er dus worden overlegd.

Dit is ook terug te vinden in de wet als wordt gekeken naar de eisen die worden gesteld ten aanzien van de toelating tot een bacheloropleiding. Iemand die het Ad-diploma⁶ heeft, valt in de categorie die in het volgende artikel wordt bedoeld:

Uit de WHW:

Artikel 7.28. Vrijstelling op grond van andere diploma's

1. Degene aan wie een graad als bedoeld in artikel 7.10a is verleend, is vrijgesteld van de in artikel 7.24, eerste onderscheidenlijk tweede lid, bedoelde vooropleidingseisen, onverminderd het derde en vierde lid.

De graad Ad wordt in artikel 7.10a genoemd, en daarmee is degene die de Ad heeft afgerond, vrijgesteld van de toelatingseisen die wel aan een geheel nieuwe hbo-student worden gesteld.

De aanmelddatum in de WHW

Dan komen we uit bij de zaak van het moeten inschrijven voor 1 mei, dus nu 1 juni, bij een bacheloropleiding. Dit staat er in de wet:

Uit de WHW:

Uiterlijk op 1 mei voorafgaand aan het desbetreffende studiejaar meldt degene die zich als student wil inschrijven voor de eerste periode van een associate degree-opleiding met een studielast van 60 studiepunten, voor een bepaalde propedeutische fase van een bacheloropleiding aan een bepaalde instelling of, indien die fase niet is ingesteld, de eerste periode in een bacheloropleiding met een studielast van 60 studiepunten, zich aan bij Onze Minister, met inachtneming van artikel 7.31d en overeenkomstig bij ministeriële regeling vast te stellen regels van procedurele aard.

Zoals valt te lezen geldt dit voor een inschrijving voor de propedeutische fase van de bacheloropleiding. Maar in het bovenstaande is reeds aangegeven dat het bij de Ad gaat om een *doorstroom* die niet is gericht op het starten met de studie, nog te doen in z'n totaliteit, maar op het gaan volgen van een op de Ad voortbouwend programma binnen de bacheloropleiding.

Er is dus geen sprake, zoals gemeld, van toelatingseisen en daarop kan niet worden getest door de bacheloropleiding, bijvoorbeeld via een studiekeuzecheck en daarbij behorende zaken.

Kortom, het eisen van het meedoen aan een studiekeuzecheck voor de bacheloropleiding en het inschrijven voor een bepaalde datum, is niet gebaseerd op de wet en kan derhalve niet deel uitmaken van deze vastgestelde corona-handreiking en afgeleide procedures.

Voorstel: Wel het intakegesprek – met het studieadvies en een motivatie-rapportje als basis

Dat er bij dit alles overleg plaats dient te vinden tussen de Ad-student en de ontvangende bacheloropleiding staat buiten kijf. Een Ad-student – en zeker met gebruikmaking van deze regeling – kan niet pardoos op 1 september voor de (virtuele) deur staan. Bovendien valt een toelating met deze aangepaste vormgeving onder de verantwoordelijkheid (en bereidheid) van de bacheloropleiding.

Daarom is een intake-gesprek noodzakelijk, mogelijk met nog wat aanvullende activiteiten, om tot passende afspraken betreffende een goede aansluiting te komen. Daarbij vormt het advies van de Ad-opleiding een prima uitgangspunt, met een open en eerlijk gesprek over de consequenties.

Het geeft bovendien ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van de student, om op basis van de informatie over de bacheloropleiding, een soort self-assessment in gang te zetten. De student begrijpt heus wel dat het een lastige opgave wordt voor het komende semester, met de druk op het moeten behalen daarin van de Ad en het risico om alsnog een jaar te verliezen.

Op basis daarvan is het interessant om, gelet op de eigen invalshoek, de student met een positief Ad-advies een 'motivatie-rapportje' van een paar pagina's te laten schrijven (desnoods op basis van een algemeen format). Daarin kan worden aangegeven hoe hij of zij zelf tegen de situatie aankijkt en op welke wijze het vervolg als uitdaging wordt gezien en hoe de eigen inzet straks mag worden beoordeeld en meegenomen als de bachelorstudie een aanvang heeft genomen.

⁶ Formeel wordt hiermee het verkeerde begrip gebruikt. Het gaat om een 'bewijs' en dat kan dus ook een getuigschrift zijn, zoals een Ad-geslaagde ontvangt.

Dit alles hoort dus mede bij het volwassen-worden van de Ad-opleiding en het acceptatieproces bij de overheid en de onderwijskoepels (mede verantwoordelijk voor de teksten in de huidige coronaregeling) van de leerwegen die daarmee zijn ontstaan in het hoger onderwijsstelsel.

Besluit ontvangende bacheloropleiding

Hoewel de Ad'er formeel gewoon toelating kan en mag vragen bij een bacheloropleiding, speelt hier ook mee dat deze specifieke toelating gepaard gaat met het toch meteen willen gaan doen van het op het volledige Ad-programma gebaseerd resterend programma van de bacheloropleiding, dus zonder al de Ad in concreto te hebben afgerond.

Ook wordt daarmee een beroep gedaan op het management van die bacheloropleiding om een situatie te scheppen waarbij de Ad in het eerste semester is af te ronden, naast het bachelorprogramma. Daarbij kan, zeker als het gaat om een interne doorstroom, de bekostiging van de gehele constructie een rol spelen (zie elders in deze nieuwsbrief).

Dit is een situatie die niet is voorzien in de WHW en dus moet er een noodverband worden gelegd⁷. In de volgende paragraaf gaan we hierop in, aan de hand van de regeling (en dus zonder de inzet van een studiekeuzecheck).

Paar aanvullende zaken

Toch nog hier een paar aanvullende opmerkingen dienaangaande:

- Het ligt voor de hand dat de betrokken student sowieso al vroeg aangeeft bij de bacheloropleiding dat er een overstap in aantocht is – en dat ook nu wel zal hebben gedaan. Dat is simpelweg nodig om definitief het resterend programma te kunnen vaststellen en bijvoorbeeld om te bezien of er een brugprogramma nodig is.
- Iemand die aan het eind zit van het eerste Ad-leerjaar, kan ook gewoon toelating vragen bij een bacheloropleiding. In dat geval gelden uiteraard wel de toelatingseisen voor de bacheloropleiding en alle verdere vereisten. Dat heeft onder meer te maken met het feit dat de Ad geen formele propedeuse meer heeft en er dus geen propedeusegetuigschrift kan worden getoond.
- Het 'verbod' ervan zit in de pen, maar op basis van artikel 7.28 kan een Ad-bezitter nog gewoon gaan beginnen aan een wo-bacheloropleiding. Maar dan wel vanaf het 'nulpunt'. Er ligt dus een wetsvoorstel klaar om dit aan te passen.
- Er kan ook nog wel een verschil zitten in de resterende programma's als bij de overstap van de Ad naar de Bachelor tevens een switch qua variant behoort, dus bijvoorbeeld van voltijd naar dual.

Dat zijn specifieke gevallen die in onderling overleg kunnen worden geregeld.

e Combineren van advies en studiekeuzecheck – maar nu dus met een intakegesprek - nemen van een besluit tot toelating door de ontvangende bacheloropleiding

Hoewel in de bovenstaande stukken al is aangegeven dat de ingeslagen weg binnen de handreiking niet op basis van de wetgeving is uitgezet, nemen we toch voor de goede orde de rest van deze passage mee:

Indien het advies van de opleiding en het advies na de studiekeuzecheck niet overeen komen zullen de opleidingen (in de meeste gevallen volgens een op regionaal niveau tussen de instellingen afgesproken wijze) met elkaar in overleg treden over het besluit van de beoogde opleiding al dan niet toelating mogelijk te maken.

Een lastig te interpreteren uitspraak (dus uitgaande van een studiekeuzecheck), mede omdat bij het advies van het Ad-management ook gebruik is gemaakt van de OER waarin al eerdere afspraken zijn opgenomen. Om dat advies uit te kunnen brengen dient nadrukkelijk de situatie binnen de bacheloropleiding worden meegenomen. Op die wijze overlappen beide adviezen elkaar, leidend

⁷ In een vorige nieuwsbrief hebben we al een keer aandacht geschonken aan de constructie waarmee een extra uitloop van een Ad-student is te voorkomen, vergelijkbaar met wat nu gebeurt. Die oplossing heeft te maken met een student die net niet het examen haalt en onder bepaalde voorwaarden toch alvast met het bachelorprogramma mag beginnen (bij een interne en inhoudelijk verwante doorstroom). Mogelijk is daarvan te leren.

tot onnodige ruis. Maar het is nu wel zo dat het aan de ontvangende bacheloropleiding is om vast te stellen of deze Ad-student kan worden toegelaten of dat hij of zij nog een jaar moet wachten⁸.

Als de bacheloropleiding een instroommoment op 1 februari kent

Misschien dat de vertraging tot een half jaar kan worden beperkt als de Ad-student niet door de bacheloropleiding wordt toegelaten. Dat kan als die opleiding ook een instroommoment met ingang van het tweede semester kent. Er kan dan, mede mee te nemen in de overweging met betrekking tot het al dan niet toelaten tot de bacheloropleiding, worden gesteld dat de focus eerst gewoon ligt op het afronden van de Ad in het eerste semester en dat vervolgens het vervolg daarna een zekere garantie kent.

De student krijgt in dat geval toch ook de compensatie van de overheid, als uiterlijk aan het eind van het eerste semester het Ad-getuigschrift is verworven.

Besluit over toelating tot de bacheloropleiding binnen deze regeling

Het formele karakter van een toelating is dat de ontvangende partij daarbij het besluit neemt – eventueel vastgelegd in een overeenkomst met een toeleverende opleiding of hogeschool op basis van bilaterale afspraken rond de reguliere doorstroom.

Maar in de geest van de handreiking en de voorgestelde constructie kan wel nu worden gehandeld. Dus nog even een rijtje wat daarbij een rol speelt, met alsnog wat kanttekeningen:

- Er is het advies van het Ad-management over de stand van zaken rond de studie, de nog af te ronden eenheden en het combineren ervan met een bachelorstudie (tijd, logistiek, volgen van lessen, doen van projecten, of alleen maar tentamens, herkansingen en assessments e.d.). Het gaat vooral ook om een zakelijke insteek, vooral ook om te voorkomen dat de student een negatief advies gaat aanvechten bij het College van Beroep.
- Het advies wordt zo snel mogelijk doorgespeeld naar de student en de ontvangende bacheloropleiding (die daarover eventueel contact opneemt met de Ad-opleiding).
- Tevens stelt de student zelf een motivatie-rapportje op, zoals eerder voorgesteld.
- Er vindt een intake-gesprek plaats van de ontvangende bacheloropleiding met de Ad-student. Daarin wordt het advies en het motivatie-rapportje als uitgangspunten genomen, om vervolgens een besluit te nemen.
- Uiteraard wordt het besluit van de ontvangende bacheloropleiding ook zo snel mogelijk teruggekoppeld naar de afleverende Ad-opleiding, zodat op basis daarvan verdere acties zijn te nemen.
- De student kan tegen een negatief besluit in beroep gaan bij het College van Beroep van de ontvangende bacheloropleiding.

Zoals in het begin van deze nieuwsbrief is gemeld, zal het in de praktijk niet altijd nodig zijn om allerlei ingewikkelde en formele procedures op te stellen en nu in razend tempo te doorlopen. Er kan veel in goede harmonie worden geregeld, om ruimte laten voor de achterliggende gedachte van de OCW-gedachte nl. het helpen van de studenten die een vertraging hebben opgelopen (zonder dat het dan heel specifiek is te herleiden naar de gevolgen van de pandemie). Het is een 'open aanpak'.

Maar mocht straks blijken dat er zich soortgelijke situaties blijven voordoen, dan is het handig om een draaiboek te hebben. Dat is ook handig in de normale gevallen dat een student het niet de Ad heeft behaald en toch alvast aan de bacheloropleiding zou willen beginnen, zoals al een keer onder de loep gelegd in een vorige nieuwsbrief.

Regionale afspraken: nodig – met een landelijk format

Toch nog even terug naar de OCW-handreiking als het gaat om de uitspraak over het maken van regionale afspraken ten aanzien van de onderliggende procedures. Er staat 'meestal' voor die

⁸ Als het gaat om een vraag voor toelating tot een bacheloropleiding zonder het Ad-getuigschrift, is het aan de ontvangende bacheloropleiding om de eisen vast te stellen. Dat gebeurt op basis van de reguliere toelatingsvoorwaarden. Dan volgt er een intakeprocedure waarbij wordt gekeken naar de vrijstellingen die door de bachelorexamencommissie zijn te verlenen en vervolgens naar hoe het bachelorprogramma er uit komt te zien. Bij een hele scheve oversteek zal er best sprake kunnen zijn van een volledig moeten doen van de bacheloropleiding en zal er goed worden gekeken naar het studieverleden van de student.

afspraken. Misschien dat daarmee wordt bedoeld op situaties waarbij in een regio van beide kanten maar één instelling is betrokken.

In een regio met meerdere instellingen en opleidingen die zich op vergelijkbare werkveldsectoren richten, zal het maken van afspraken over de handelwijze, het opstellen van een advies, het doorlopen van de intakeprocessen nodig zijn. Maar het gaat vooral om het trekken van eenzelfde lijn bij het toelaten van een Ad-student met een bepaald advies (en onderbouwing, van de kant van de Ad-opleiding en met de feedback van de student zelf). Het mag niet zo zijn dat intern een Ad'er wordt geweigerd en een andere hogeschool voor een bacheloropleiding met dezelfde naam zegt dat deze student welkom is. Regionale concurrentie dient altijd worden vermeden, want het gaat om geld, een jaar niet verliezen, het diploma halen en ook nog eens compensatie krijgen, als een totaal-pakket.

Wellicht kan de VH op zeer korte termijn een voorbeeld-format met voorstellen voor alle genoemde zaken doen verschijnen. Handig en ook verstandig, gezien de rol van de VH als onderwijskoepel. Of anders kan het Ad-platform aan de slag.

f Het bovenstaande samengevat – voor een alternatief...

Voor degenen die alle wettelijke onderbouwing en aanvullende analyses hebben overgeslagen, hier een soort samenvatting met betrekking tot een alternatief van hetgeen de overheid nu in het corona-protocol regeling heeft voorgesteld.

Een voorstel om het 'simpeler' vorm te geven, de procedure o deze Ad-student de kans te geven om per 1 september aan de bacheloropleiding te laten beginnen:

Procedure-voorstel als alternatief... met de aanpassingen zoals hierboven nagelopen

De status van het advies dat wordt uitgebracht over de positie van de student als het gaat om het bezien en inschatten van de kansen om binnen een half jaar, in het komende semester, de Ad-opleiding te kunnen afronden in combinatie met de eerste fase van de bacheloropleiding, is lastig in te schatten. De afgekondigde regeling is niet formeel vastgelegd als bindend, voor zover valt na te gaan, en dat kan mogelijk tot problemen leiden als het advies negatief is.

Mogelijk dat de overheid in wezen bedoelt dat er wel een advies wordt opgesteld maar dat het aan de ontvangende bacheloropleiding wordt overgelaten om de student al dan niet toe te laten. Omdat ook wordt verwezen naar een 'studiekeuzecheck' gaat de overheid ervan uit dat de ontvangende hogeschool haar besluit kan baseren op een 'een negatief advies op basis van de studiekeuzecheck'. Maar die optie geldt alleen in een situatie die te maken heeft met een te late aanmelding en/of het niet meedoen aan de activiteiten die vallen onder de studiekeuzecheck.

Op basis hiervan kan worden gesteld dat deze aanpak tenminste ondoorzichtig is en ook valt te zien als niet verdedigbaar als het gaat om de rechten van de student.

Ons voorstel is derhalve om het advies te zien als een 'Ad-verklaring' waarin door het management van de Ad-opleiding de concrete stand van zaken met de studie wordt beschreven. Dat betekent het aangeven wat is behaald, welke onderdelen nog dienen te worden gedaan (samen met het aantal studiepunten) en de belemmeringen die zich hebben voorgedaan op grond waarvan het Ad-management heeft geconcludeerd dat het examen nu niet is af te ronden. Het management voegt daaraan ook een standpunt toe over de haalbaarheid van het kunnen behalen van het examen in het komende semester.

Deze Ad-verklaring wordt samen met het 'motivatie-rapportje' van de student en de tekst die in de OER van de Ad staat over de mogelijkheden om door te stromen naar een bacheloropleiding op korte termijn aan de 'toelatingscommissie' voorgelegd. Vervolgens vindt een intakegesprek plaats (eventueel online), waarin de mogelijkheden worden verkend. De toelatingscommissie brengt daarna een onderbouwd advies uit aan de student (positief, neutraal, negatief).

Deze student bepaalt vervolgens zelf of hij/zij gebruik maakt van de mogelijkheid om alvast aan de bacheloropleiding te beginnen. Bij een negatief advies van de toelatingscommissie zal de student in alle omstandigheden de bacheloropleiding moeten verlaten als het Ad-examen niet voor 1 februari 2021 is afgerond.

g Bij het niet-bekostigd onderwijs

Uit de corona-handreiking:

Voor het niet-bekostigd onderwijs geldt dat bij een voorwaardelijke toelating de hoger onderwijsinstelling het afrondingsadvies van de instelling waar de student vandaan komt meeweegt en de examencommissie van de hoger onderwijsinstelling uiteindelijk beslist of de student zal worden toegelaten

Het is goed dat in het document ook het private hoger onderwijs een plek heeft gekregen (men ziet die sector nog te vaak over het hoofd...). Afwijkend van hetgeen voor het bekostigd onderwijs geldt, is het hier de examencommissie van de instelling (dus niet van de opleiding op zich) die aan zet is. Bij het bekostigde deel van de aanbieders wordt opengelaten wie de procedure aanstuurt en wie waarover mag beslissen.

h Niet gelukt aan het eind van het eerste semester... wat dan... met deze handreiking

Indien het de voorwaardelijk toegelaten student niet lukt om voor 1 januari 2021⁹ de Ad-opleiding af te ronden, dient de student de bacheloropleiding alsnog te verlaten.

De crux van het geheel zit 'm dus aan het eind van het stuk, want kan OCW dit wel op basis van juridische gronden eisen van de betrokken instellingen? Het gaat om een *handreiking* aan de instellingen en *niet* om een aanpassing van of aanvulling op de wet- en regelgeving!

Stel dat het zou moeten... dan dient om die reden door alle betrokkenen scherp te worden ingeschat of het realistisch is om de vertraging te kunnen beperken tot maximaal een semester (een half jaar), in samenhang met het studeerbaar laten zijn van de eerste fase van het resterende bachelorprogramma, zodanig dat de vertraging niet wordt doorgeschoven naar de komende jaren.

Als het besluit om door te gaan wordt gedragen door de Ad-opleiding, de bacheloropleiding en de student zelf¹⁰, mag worden verondersteld dat het eerste semester zo optimaal mogelijk wordt ingericht met deze doelen voor ogen.

Uiteraard staat het behalen van de Ad voorop, omdat er anders geen diploma wordt behaald met nog eigenlijk maar enkele zaken te doen, en er tevens een verplichting is om tot uitschrijving uit de bacheloropleiding over te gaan.

Eigenlijk moet dit in normale omstandigheden gaan lukken. Maar het lijkt erop dat het komende semester in het mbo en hbo nog veel strubbelingen zal kennen, met minder fysieke contacten, met veel online onderwijs, met minder mogelijkheden om te reizen naar de school, en – zeker ook van belang – in de wetenschap dat voor de praktische eenheden nog steeds het werkveld nodig is¹¹. Voor het hbo kan het opstarten van de nieuwe-normale-economie op diverse vlakken lastig zijn. Hogescholen zijn dus nu al aan het nadenken over alternatieven voor dit soort eenheden.

Als de Bachelor goed loopt... en toch de opleiding moet verlaten... hardheidsclausule?

Er is nog geen hardheidsclausule in de 'regeling' ingebouwd, dus wat er gebeurt als de doelstellingen ervan niet worden gehaald per 31 januari 2021, mede omdat er helaas toch weer vertraging door externe omstandigheden optreedt – ook niet verwijtbaar aan de student. Hij of zij moet terug naar de eerste inschrijving, dus bij de Ad-opleiding, en krijgt een verklaring mee van de bacheloropleiding met de resultaten die zijn behaald binnen de bacheloropleiding.

⁹ In de regeling voor de studenten als het gaat om een bedrag dat wordt terugbetaald, staat evenwel 1 februari 2021. Dat lijkt handiger omdat dan het eerste semester eindigt. Laten dus maar van 1 februari uitgaan.

¹⁰ Als het gaat om deeltijdse en duale opleidingen zal het ook nodig zijn om te bezien wat er mogelijk is qua werkzaamheden, naast resp. in samenhang met de studie. Als een werkgever meebetaalt aan de studie, zal ook van die kant moeten worden bekeken wat de consequenties zijn van dit alles. Het gaat dan niet alleen om de kosten maar ook om zaken als het nodig hebben van een diploma voor een volgende functie. Maar naar verwachting zal hierbij ook vanuit het werkveld de benodigde soepelheid worden betracht.

¹¹ Er wordt veel geld uitgetrokken voor de SBB om te zoeken naar voldoende leerwerkplekken (BBL) en stageplaatsen (BOL). Maar het kenmerk van een situatie is deze dat het werkveld parallel met wat de studenten overkomt, het behoorlijk hard voor de kiezenden krijgt. Gaat het goed, dan ook met de studenten en zo niet, op dat moment lopen ze samen tegen problemen aan. In een volgende nieuwsbrief komen we erop terug.

Die terugplaatsing zou wel erg zuur zijn als (vrijwel) alle eenheden van het eerste bachelorsemester met een voldoende resultaten zijn gevolgd. De student moet dan eerst de Ad behalen in 2021 en kan zich vervolgens inschrijven voor 2021-2022. Maar let op, daarbij kan als het ware automatisch vrijstelling worden verleend voor het eerste semester op basis van die meegekregen bachelorverklaring van 31 januari 2021...

Hoe dan verder te gaan? Als de opleiding twee startmomenten per jaar kent, kan meteen met het tweede semester worden begonnen. Is dat niet het geval, moet er toch weer een half jaar worden gewacht. Dat houdt derhalve alsnog een extra vertraging in.

Voorstel: *Toch nog wat aanpassen als de bacheloropleiding lekker gaat...*

Zou het mogelijk kunnen zijn om in samenspraak met OCW te bezien hoe hiermee in voorkomend geval om te gaan? Dus als het gaat om de combinatie per 31 januari 2021 van:

- het nog niet hebben behaald van de Ad (mede door externe omstandigheden, met vertraging bij specifieke eenheden, enz.), en
- het hebben behaald van minimaal 25 van de 30 studiepunten van het bachelorprogramma (om maar een aantal afgeronde eenheden te noemen),

zou dan de student toch mogen doorgaan met de bacheloropleiding en nog een extra semester de tijd krijgen om de Ad af te ronden¹²? OCW kan vervolgens de teruggave van het collegegeld achterwege laten, samen met de andere 'schadeloosstellingen'. Is het een idee?

Of een andere constructie?

We gaan er niet vanuit dat de hogeschool gaat sjoemelen en de student zonder verder overleg en afstemming ingeschreven laat zijn, aangezien de overheid met de VH en VSNU afspraken gaat maken over de bekostiging op basis van de regeling. Daarbij wordt er dus een aparte structuur voor de registratie opgezet – wel niet te bureaucratisch, maar dan toch. Er zit altijd een bekostigingscomponent aan vast, overheidsgeld dus.

Echter, is er dan geen u-bocht-constructie mogelijk, op voorhand, en passend binnen de wetgeving? Denk aan:

- De bacheloropleiding laat zonder verdere tijdrovende procedures, op basis van 'het elkaar kennen als opleidingen voor de Ad en de Bachelor', elke Ad-student toe met gebruik van de informatie van de Ad-opleiding (Ad-verklaring) en een intake-gesprek met de student (en de motivatiebrief). Dat is mogelijk op basis van de wetgeving ten aanzien van de toelatingseisen en het reeds staan ingeschreven bij het hbo.
- De inschrijving bij de bacheloropleiding wordt de eerste inschrijving, terwijl de student bij de Ad-opleiding met een tweede inschrijving blijft studeren.
- Er worden voor de bachelor- en Ad-opleiding afspraken gemaakt over het kunnen afronden van de Ad-opleiding parallel aan het bachelorprogramma. Dat houdt tevens in hoe te handelen als de student tijdens het komende studiejaar stopt met de bacheloropleiding, om bepaalde redenen. Er kan dan gewoon worden teruggevallen op de tweede inschrijving bij de Ad (die eventueel weer eerste inschrijving wordt).
- Er worden intern afspraken gemaakt over de inkomsten via het collegegeld en de overheidsvergoeding.
- Verder is het een kwestie van maatwerk...

De student krijgt wel die 535 euro als hij of zij de Ad behaalt in het eerste semester. Maar de dreiging van het worden weggestuurd halverwege het jaar wordt hiermee weggenomen.

Is het een constructie die niet in de geest van de wet dan wel de regeling is – tenminste, voor de studenten die meteen willen doorgaan voor de bachelorgraad (los van degenen die met de Ad iets anders willen gaan doen, een baan zoeken e.d. want daarvoor blijft de student gewoon bij de Ad-

¹² Stel dat een student zonder een Ad instroomt, vervolgens in een keurige twee jaar de bachelorgraad behaalt, moet dan worden gesteld dat daarmee de wet is overtreden? Nee, dat is niet het geval. De hogeschool heeft in ieder geval iemand laten studeren op basis van de toelatingseisen voor de Ad-opleiding en heeft de mogelijkheid om zelf te bepalen wat een 'gelijkwaardigheid' op dat punt is.

Voor de student betekent het dat een graad op niveau 6 is behaald, en dat het niet altijd noodzakelijk is om vervolgens ook nog een diploma op niveau 5 te overleggen.

opleiding ingeschreven)? Dat is een kwestie van goed kijken naar deze aanpak, maar het lijkt een passende manier om de leerlijn via de Ad zo kort en studeerbaar mogelijk te houden.

Maar het belangrijkste is dat dit simpelweg van doen heeft met de parallelliteit van de leerwegen die leiden naar de Bachelor bij inhoudelijke verwantschap van de Ad- en bacheloropleidingen. Er zijn door de overheid nog geen scenario's ontwikkeld op basis van die situatie en nu blijkt nog weer eens overduidelijk dat het toch handig is om dit wel te gaan doen.

Aandachtspunt: Als de student zelf stopt met de bacheloropleiding, met deze aanpak...

Het kan uiteraard gebeuren dat de student die gebruik mag maken van deze regeling, toch in het eerste semester tot de conclusie komt dat stoppen met de bacheloropleiding beter is dan 'door te blijven worstelen' – of dat er mogelijk in de tussentijd de kans zich voordoet om een baan te gaan invullen, op basis van de studieprestaties tot dat moment.

Omdat de eerste inschrijving bij de Ad-opleiding is geregistreerd, kan de student de tweede inschrijving bij de bacheloropleiding gewoon laten vervallen, zonder verdere consequenties.

Het kan wel gevolgen hebben voor de bacheloropleiding vanwege de toezegging van OCW om ook die inschrijving te bekostigen (nog nader vast te stellen, hoe en wat).

We nemen aan dat alle juridische en financiële experts zich over bovenstaande scenario's zullen gaan buigen, om te bezien wat de consequenties ervan kunnen zijn, ook in de toekomst.

2 De meer geldelijke zaken, en praktische elementen – voor studenten en instellingen

In dit hoofdstuk worden diverse geldelijke aspecten nagelopen, in combinatie met praktische zaken die een instelling kunnen raken ten gevolge van de regeling en daarmee samenhangende ontwikkelingen. Voor een aantal van deze punten geldt wel een andere insteek, maar het is niet te voorkomen dat er enige overlap plaatsvindt met hetgeen in hoofdstuk 1 aan de orde is gesteld.

Eerst wordt gekeken naar de zaken die spelen rond de student, vervolgens zoomen we in op de consequenties voor de betrokken instellingen. Bij dat laatste moet wel worden aangetekend dat het ministerie nog in onderhandeling is met de VH en de VSNU over hoe dit verder in het pak te steken. Maar we geven toch maar alvast een paar voorzetten dienaangaande.

Verder werpen we ook nog wat vragen op als het gaat om de internationale studenten, want daarover leven nog veel onzekerheden.

Uitgangspunt

We moeten ons bij dit alles realiseren dat iemand die een getuigschrift behaalt, twee opties heeft. Er kan worden gekozen voor een vervolgstudie (Ad naar Bachelor, Bachelor naar Master, gaan doen van een tweede opleiding op hetzelfde niveau, bijvoorbeeld in de zorg of het onderwijs). Maar veel van de betrokkenen hopen straks toch een baan te vinden of iets anders te gaan doen met hun diploma. In dit hoofdstuk behandelen we zo goed en zo kwaad als mogelijk is beide gevallen, gelet op de verschillende consequenties ervan.

Uiteraard kan hier niet, binnen dit bestek van een nieuwsbrief, met alle scenario's van tevoren rekening worden gehouden. Er zullen studenten zijn die zo snel mogelijk willen gaan werken, maar vervolgens merken dat er geen geschikte banen zijn voor de komende periode, en dus ergens in het komende semester besluiten alsnog een vervolgopleiding te gaan doen, bijvoorbeeld met de Ad toch maar naar een resterend bachelorprogramma – en zo een deel daarvan al hebben gemist. Maar ook iemand die al had gekozen voor een vervolgstudie, kan na enige tijd tot de conclusie komen dat die studie teveel gevraagd is, de combinatie van het afronden van de vorige opleiding en de nieuwe studie niet te doen is, of dat die nieuwe opleiding toch niet 'past' – en dus alsnog het onderwijs verlaat. Ook dat vraagt om maatwerk als gaat om de consequenties voor de student, de opleiding en ook de overheid – ook gelet op de extra bekostiging.

We geven dus op bepaalde punten een aanzet voor het nadenken daarover – veelal in het verlengde van hetgeen in het vorige hoofdstuk zo allemaal is gesuggereerd.

2.1 Studenten die straks met het diploma het onderwijs willen gaan verlaten

In deze paragraaf gaan we in op de studenten die nu niet kunnen afstuderen, dat volgend studiejaar wel gaan doen binnen de eigen Ad-opleiding – als alles goed gaat – om vervolgens het onderwijs verlaten, om te gaan werken of wat anders buiten het onderwijs te gaan doen.

a Collegegeld studenten in het algemeen bij afstuderen voor 1 februari 2021

Deze regeling wordt specifiek getroffen voor degenen die eigenlijk hadden kunnen afstuderen in het huidige studiejaar, maar door deze onverwachte omstandigheden daarin niet zullen gaan slagen, in veel gevallen buiten hun schuld om. Maar omdat het wel erg lastig is om per individuele student na te gaan hoe die invloed is geweest en of er toch ook nog andere omstandigheden een rol hebben gespeeld, is gekozen voor een generieke en brede aanpak.

Vergoeding van 535 euro

Iedere student – ook degenen die nu nog niet hun examen hadden kunnen behalen, objectief gezien (zie bij onderdeel b hieronder) – die in het eerste semester van het komende studiejaar het getuigschrift weet te verwerven, ontvangt een maximale vergoeding van 535 euro, overeenkomend met een drietal maanden van het wettelijk, volledig collegegeld¹³.

Maar ook de terugbetaling niet-gebruikt collegegeld (regeling overheid)

Maar voor degenen die erin slagen het getuigschrift te verwerven voor 1 februari 2021, ergens in die periode, is er ook al een regeling als het gaat om het terugvragen van het collegegeld voor de maanden dat geen gebruik meer wordt gemaakt van het onderwijs aan de betreffende instelling.

¹³ Het collegegeld voor dit studiejaar was 2083 euro, voor het komende jaar is het 2143 euro. OCW heeft, en dat is wel logisch, gekozen voor een kwart van het bedrag dat volgend jaar moet worden betaald.

Overigens is het interessant om te constateren dat – gelet op hetgeen in deze regeling staat – deze terugbetaling niet geldt voor de bachelorstudenten in het wetenschappelijk onderwijs, dus bij de universiteiten (en waar ze zijn, bij hogescholen die een wo-bachelor mogen aanbieden). De overheid en dus ook de studentenorganisaties gaan er kennelijk vanuit dat alle studenten simpelweg verder studeren voor een mastergraad. Opmerkelijk, dat wel¹⁴. Of toch een foutje?

Teksten in de regeling en in de wet – en vragen bij de toepassing en het mogelijk maken

We geven hier de betreffende teksten voor beide vormen van terugbetalingen. Bij de bijbehorende teksten wordt gekeken naar een aantal ‘randvoorwaarden’, van groot belang voor de studenten en de hogescholen.

Uit de corona-regelingen van OCW:

Hoger onderwijs (bedoeld voor de instellingen)

Alle studenten die in de periode september 2020 tot en met januari 2021 een hbo- (ad, bachelor of master) of een masterdiploma aan de universiteit halen, ontvangen in het eerste kwartaal van 2021 eenmalig een compensatiebedrag. Dit is een bedrag met een hoogte van maximaal drie maanden les-, cursus-, of collegegeld. Voor een student in het hoger onderwijs zou dat neerkomen op een eenmalige tegemoetkoming van € 535.

Hoger onderwijs (bedoeld voor de studenten)

In het mbo, hbo en wo wordt zoveel mogelijk onderwijs op afstand gegeven als gevolg van de maatregelen rondom de coronacrisis. Hiermee wordt alles op alles gezet om studievertraging te voorkomen. Toch blijft vertraging bij studies met stages, coschappen en practica onvermijdelijk. Voor studenten in hun laatste jaar is het ook niet mogelijk om hun achterstand weer in te lopen in de latere jaren van hun opleiding. Daarom krijgen alle studenten die zich komend jaar opnieuw moeten inschrijven en afstuderen tussen september 2020 en eind januari 2021 een bedrag dat neerkomt op ongeveer drie maanden les-, cursus- en collegegeld. Dat betekent voor bbl-student in het mbo €150, voor een bol-student in het mbo €300 en voor een student in het hoger onderwijs €535.

Deze regeling geldt dus echt voor elke student die voor 1 februari 2021 het examen afrondt, ongeacht de huidige situatie, zonder een beoordeling door de opleiding en de overheid daarvan. Maar er zijn diverse vragen bij te stellen, en het lijkt verstandig om als hogeschool de antwoorden paraat te hebben:

- Krijgen de studenten de gelegenheid om alle ontbrekende zaken (eenheden volgen, tentamens doen, herkansingen afleggen e.d.) te doen in het eerste semester, ook als die nu alleen maar voor het tweede semester staan gepland?
- Krijgen de studenten die nog maar een paar eenheden dienen af te ronden, in ieder geval de kans om dit alles te realiseren in het eerste semester?
- Krijgen de studenten die alle eenheden wel al hebben gevolgd, maar niet alle tentamens en dus ook niet herkansingen hebben kunnen doen, daarvoor de gelegenheid in het eerste semester?
- Krijgen studenten die daarmee geholpen kunnen worden, extra herkansingen in het eerste semester, bovenop het in de OER vastgelegde aantal?

En:

- Gaat de opleiding (en dus met een algemeen hogeschoolbeleid) uitzoeken welke studenten in ieder geval recht hebben op een vorm van ondersteuning zoals bij deze vragen wordt genoemd?
- Wordt door de opleiding hiervoor een overeenkomst afgesloten met de betrokken studenten?
- Wordt hierbij ook weer gekeken naar de persoonlijke situatie?
- In hoeverre wordt met dit alles door de hogeschool rekening gehouden als mocht blijken dat vanwege het virus per 1 september a.s. het onderwijs nog niet op de reguliere wijze kan worden verzorgd?

¹⁴ Het ROA is bezig met een onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van wo-bachelors. Daarbij zal dus ook worden gekeken naar de uitstroom en de kansen op een baan – ook vergeleken met de hbo-bachelors.

Teruggave collegegeld

In bepaalde gevallen krijgt u het al betaalde wettelijk collegegeld terug. Bijvoorbeeld omdat u tijdens het studiejaar uw getuigschrift heeft behaald of als u zich tijdens het studiejaar uitschrijft.

De hoofdregel is dat u voor elke maand die in dat studiejaar overblijft 1/12e gedeelte van het betaalde collegegeld terug ontvangt. Beëindigt u uw inschrijving met ingang van juli of augustus? Dan krijgt u het voor die maanden betaalde wettelijk collegegeld niet terug. Deze regel geldt als u het collegegeld aan het begin van het studiejaar in 1 keer heeft betaald.

Heeft u voor de betaling van het wettelijk collegegeld een regeling getroffen om dit in termijnen te betalen? Dan heeft u recht op het beëindigen van het betalen van de overgebleven termijnen. Beëindigt u de inschrijving met ingang van 1 juli of 1 augustus? Dan moet u de overgebleven termijn of termijnen betalen. De universiteit of hogeschool kan u informeren over de terugbetalingsregeling.

Dit houdt dus in dat op het moment dat de student zich uitschrijft bij de opleiding, er een verzoek kan worden gedaan voor een terugbetaling van het collegegeld voor de niet-gebruikte maanden. Als iemand dit doet per eind januari 2021 levert dit het terugstorten van 7/12^e deel van het collegegeld op, aangezien het studiejaar dan wel bestaat uit twee semesters, maar dat er daarnaast twee maanden zijn ingeruimd voor de 'summer break'. Een semester omvat dus vijf maanden.

Wat 'levert' het concreet op voor de student? Verrassing?

Met de gift van 535 euro van de overheid bedraagt in dit geval het collegegeld voor 2020-2021 nog maar 2143 – 535 - 1250 euro = 368 euro. En als de student erin slaagt eerder het examen af te ronden, wordt het bedrag nog een stuk lager. Elke maand betekent 178 euro minder collegegeld. En, heel bijzonder, als hij of zij het lukt om alles te doen voor 1 december 2020, resteert er helemaal niets meer aan verschuldigd collegegeld, aangezien het gaat om 2143 (collegegeld) – 1608 (9/12^e van 2143) – 535 (restitutie overheid voor drie maanden extra studeren) = 0 euro.

In theorie zou het zelfs mogelijk zijn dat er geld overblijft, voor degenen die nog heel weinig behoeven te doen en in september of oktober voor de resterende eenheden een voldoende resultaat behalen. Maar helaas voor die groep is het zo dat in de regeling is opgenomen dat het gaat om *maximaal* een teruggave van het collegegeld voor drie maanden. We nemen aan dat het betekent dat een student er geen geld aan mag overhouden, dus dat een studie van nog maar twee maanden ook een restitutie voor twee maanden oplevert, zodat nog wel de uitkomst 0 euro is¹⁵.

Dat is toch mooi meegenomen. Maar er zijn andere kosten die natuurlijk wel moeten worden gemaakt voor de studie. Ook komt de student (maximaal) een half jaar later op de arbeidsmarkt, dus het inkomen daarvan moet wel worden gemist, met alle gevolgen van dien (zie ook hieronder bij b. voor die situatie).

b Versnellen om voor 1-2-2021 af te studeren: rechten student (en plichten hogeschool)?

Het is goed om nog een keer apart in te gaan op de rechten en plichten van de student die ook zelf het idee heeft dat het mogelijk is om met deze aanpak uiterlijk 31 januari binnen de eigen Ad-opleiding af te studeren, om vervolgens met het getuigschrift op zak het onderwijs te verlaten. Hier geven we een lijst met zaken die in die context aandacht verdienen.

- Lukt het de Ad-opleiding om voor de betrokken studenten een aangepast rooster te maken, gelet op hetgeen ze allemaal moeten doen, dus met een persoonlijk schema?
- Wordt er onderscheid gemaakt tussen de studenten die ook nog bepaalde eenheden moeten doen en degenen die alleen maar tentamens en herkansingen dienen af te leggen? Kunnen bepaalde eenheden ook 'in deeltijd' worden gedaan? Worden er mogelijkheden voor 'online leren' aangeboden?
- Worden bepaalde constructies alleen aangeboden aan studenten die alle eenheden op zich hebben gevolgd en vervolgens alleen de tentamens en herkansingen behoeven af te leggen?

¹⁵ Een bijzondere situatie ontstaat als het de student lukt om voor 1 oktober 2020 af te studeren, dus daarvoor maar een maand nodig heeft (omdat er dan wel de voorzieningen voor beschikbaar zijn). Daarmee telt de student niet mee voor de bekostiging die in voorkomend geval nog beschikbaar is van de overheid. Het ligt voor de hand dat hierbij ook het bedrag voor het collegegeld op 'nihil' uitkomt. Maar de andere kant van de medaille is dat de kosten voor die maand door de instelling uit eigen zak dient te worden betaald... Of?

- Als deze studenten besluiten om toch alvast een baan te gaan zoeken of andere werkzaamheden te gaan verrichten, kunnen ze hun tentamens en herkansingen ook in de avonduren doen (of de tijdstippen voor deeltijdse studenten)?
- Hoe wordt gekeken naar de studenten in de deeltijdse opleidingen, gelet op hun nevenwerkzaamheden?
- Is er een aparte regeling voor duale studenten die met ingang van het komende studiejaar geen overeenkomst meer kunnen sluiten met een werkgever? Kunnen deze overstappen naar een voltijdse dan wel deeltijdse situatie?

En:

- Wordt rekening gehouden met studenten die vanwege de beperkte hoeveelheid aan studietijd die nog nodig is, een baan zoeken of andere werkzaamheden willen gaan verrichten?

En:

- Wordt op basis van de situatie voor de student met betrekking tot het aantal nog te volgen eenheden en af te leggen tentamens en herkansingen gekeken hoeveel maanden hiervoor nog nodig zijn (gelet op de kosten en de mogelijkheden om daarna met het getuigschrift aan de slag te gaan)?
- Worden de zittingen van de examencommissie van een opleiding elke week gehouden of zo vaak als nodig is om de studenten die alles hebben behaald, zo snel mogelijk het getuigschrift uit te kunnen reiken en zich te laten uitschrijven – zeker zodanig dat de datum van 31 januari niet wordt overschreden?
- Worden er noodplannen opgesteld voor degenen die om persoonlijke redenen het komende semester toch ook weer enige vertraging oplopen?

2.2 Studenten - voorwaardelijk doorstromen vervolgopleiding (bijv. Ad-B) - gevolgen

Vervolgens hebben we te maken met de groep studenten die mogen doorstromen naar een vervolgopleiding, onder bepaalde voorwaarden. Daaronder dus het advies (verklaring) van de afleverende Ad-opleiding en het resultaat van het intakegesprek met de bacheloropleiding (zie daarvoor hoofdstuk 1) – en alle afwegingen die op basis daarvan worden gemaakt.

We gaan niet alle mogelijke gevallen, situaties en consequenties onder de loep nemen, omdat veel van zaken die daarbij aandacht verdienen vergelijkbaar zijn. Daarom pakken we alleen de doorstroom van de Ad naar een resterend bachelorprogramma bij de kop, om daarvan een aantal aspecten te bezien.

Het zal in vrijwel alle gevallen zo zijn dat de doorstroom binnen dezelfde hogeschool plaatsvindt, maar er zijn steeds meer situaties denkbaar waarbij een Ad'er toch kiest voor een andere instelling, een afwijkende variant en mogelijk ook voor een niet-inhoudelijk verwante vervolgstudie.

Dit is dan vergelijkbaar met de opzet in het wetenschappelijk onderwijs waarbij een Bachelor niet noodzakelijkerwijs wordt gevolgd door een Master bij de eigen universiteit en in hetzelfde vakgebied. Dat komt mede door het hebben van de harde knip tussen de Bachelor en de Master, maar die bestaat in formele zin niet voor de doorloop van de Ad naar de Bachelor.

Hieronder gaan we eerst in op de interne doorstroom en daarna op de externe doorstroom, dus als het gaat om de studenten, hun mogelijkheden en rechten.

a Interne doorstroom

We hebben het hier over de gevallen binnen een hogeschool waarbij de student van een Ad-opleiding wordt toegestaan alvast te mogen beginnen met het resterende bachelorprogramma. Dat kan dus plaatsvinden op grond van de landelijke regeling, zoals reeds besproken, met de formele procedure. Maar het kan ook op basis van de reguliere afspraken, afgekeken van eerdere ervaringen waarbij een Ad-student die net niet klaar was, toch alvast kon gaan starten bij de bacheloropleiding (zie ook elders in dit document, uitgebreid doorgenomen met bepaalde scenario's).

Eigenlijk werkt dit vrij simpel uit voor de student. Op een rijtje gezet:

- De student die dus ervoor in aanmerking komt, wordt per 1 september door de hogeschool ingeschreven bij zowel de Ad als de eerste inschrijving als de Bachelor als de tweede inschrijving. De student geeft dit ook door via studielink, zodat alles formeel staat geregistreerd, want OCW wil het straks allemaal kunnen monitoren en beoordelen.

- De student betaalt het wettelijk collegegeld voor de Ad-opleiding. Voor de Bachelor hoeft dit niet, conform de wettelijke regels die hiervoor gelden.
- De student volgt vervolgens de vastgelegde eenheden voor beide opleidingen.

Ad halen in het eerste semester

- Zodra de student het Ad-examen heeft afgerond in het eerste semester, wordt hij of zij uit de Ad-opleiding geschreven, op de datum die uiteraard ook op het getuigschrift wordt vermeld.
- De inschrijving bij de bacheloropleiding wordt vervolgens van tweede naar eerste inschrijving omgezet, bij de hogeschool en in het landelijke register hiervoor.
- De student vervolgt aldus de studie als bezitter van het Ad-getuigschrift en met de status van bachelorstudent.
- De hogeschool zorgt ervoor dat in de kasboeken de inkomsten via het collegegeld en de vergoeding van de overheid worden overgeheveld van de Ad- naar de bacheloropleiding (zie verderop voor een beschouwing over eventuele extra inkomsten van OCW-kant).
- De student ontvangt in het eerste kwartaal van 2021 van OCW de 535 euro.

Ad niet halen in het eerste semester

- Het kan dus gebeuren dat de student er niet in slaagt om voor 1 februari 2021 aan de eisen van het Ad-examen te voldoen.
- Volgens de regeling rond de doorstroom van de Ad naar de Bachelor zou deze student terug moeten keren naar de Ad-opleiding en de bacheloropleiding dienen te verlaten.
- De formele reden hiervoor is dat er een toelatingsprocedure is geweest, met een overeenkomst tussen de betrokken opleidingen en de student, waarin dit is vastgelegd.
- We hebben echter al aangegeven dat het moeten hebben van het Ad-diploma geen formele toelatingseis is bij het doorstromen naar de bacheloropleiding, maar alleen invloed heeft op het recht om een studeerbare route te volgen met een resterend programma dat voortbouwt op het Ad-programma.
- Dus het is de vraag of de overheid kan eisen van de hogescholen dat ze de tweede inschrijving bij de bacheloropleiding gaan beëindigen. Een student heeft het recht om te blijven, tegen wettelijk collegegeld, voor hetzelfde bedrag – en ook nog als het Ad-diploma alsnog na 1 februari wordt behaald, voor het restant van het studiejaar.
- Het ligt dus voor de hand dat de student gewoon kan blijven studeren binnen de bacheloropleiding, op basis van verdere afspraken over het te volgen programma.
- Binnen de hogeschool wordt gezien wat dit inhoudt voor de verdeling van de inkomsten via het collegegeld en de overheidsbekostiging (zie verderop voor wat dit kan betekenen qua extra geld van OCW). Daarbij ligt het voor de hand dat dit gebeurt op basis van de inspanningen die dienen te worden verricht door beide opleidingen.
- Alleen krijgt de student niet die 535 euro van OCW...

b Externe doorstroom

Als een student binnen een Ad-opleiding van hogeschool X verder wil studeren binnen een bacheloropleiding van hogeschool Y kan het in principe leiden tot een constructie die lijkt op hetgeen hierboven is gesteld voor een interne doorstroom. Dat wordt zeker vergemakkelijkt als beide hogescholen al op voorhand in de OER'en het een en ander hebben vastgelegd over de leerweg Ad-Bachelor (gelet op wat OCW toentertijd heeft aanbevolen op dit punt). Dus de bovenstaande constructie kan in het overleg tussen de hogescholen worden besproken op de haalbaarheid.

We geven hier een paar knel- en dus aandachtspunten die bij dit scenario opduiken:

- Het betekent in logistieke zin een uitdaging. Maar omdat op basis van de overeenkomst als uitvloeisel van de corona-maatregel voor het eerste semester daarover toch al afspraken zijn gemaakt, kan ook bij het niet behalen van de Ad in het eerste semester worden bekeken wat een goede optie is.
- De Ad-student moet in dit geval samen met hogeschool X sterk inzetten op het zo snel mogelijk afronden van de Ad-opleiding, om de samenloop met de bacheloropleiding kort te laten zijn.
- In het geval dat de student de Ad niet afrondt voor 1 februari, een situatie die men best op tijd ziet aankomen – denken we – zal in goed overleg moeten worden gezien hoe verder te gaan. Als de student toch al goede resultaten in de bacheloropleiding heeft geboekt, ligt het voor de

hand om een constructie te bedenken dat de eerste inschrijving plaatsvindt bij hogeschool Y en de tweede bij hogeschool X (wel nodig om formeel het Ad-diploma te kunnen uitreiken). De student krijgt uiteraard die 535 euro niet.

- Mocht vervolgens blijken dat ook niet voor 1 september 2021 de Ad-opleiding wordt afgerond, moet opnieuw de stand van zaken worden opgemaakt. Nogmaals, om de bacheloropleiding te kunnen blijven volgen, is niet het hebben van het Ad-diploma verplicht. Alleen is het wel jammer voor de student als hij of zij op een gegeven moment uitvalt bij de bacheloropleiding en niet kan terugvallen op het Ad-getuigschrift.

2.3 Extra geld van OCW bij deze corona-regeling

Een interessant punt is de toezegging van OCW om samen met de betrokken onderwijskoepels te gaan bezien op welke wijze de hogeschool schadeloos kan worden gesteld voor de benodigde extra investeringen in de afgesproken constructies. Dat is dus een kwestie van afwachten, op hetgeen de financiële experts kunnen en mogen uitwerken, ook met het bedrag dat OCW in de achterzak heeft in gedachten.

Op basis van hetgeen in dit document staat, zou het kunnen gaan – niet limitatief – om de volgende constructies voor het hbo, met een korte toelichting:

- Van Ad-opleiding naar bacheloropleiding, binnen de hogeschool zelf: dit kan een beperkte extra inspanning vergen, gelet op te maken afspraken – mede gezien het feit dat de reguliere overheidsfinanciering binnen dezelfde organisatie blijft binnenkomen, net als het collegegeld.
- Van Ad-opleiding naar bacheloropleiding, van de ene naar de andere hogeschool: hierbij moeten duidelijk aanvullende regelingen worden getroffen op basis van de gemaakte afspraken.
- Met een Ad-of bacheloropleiding opteren voor het niet verder studeren als het getuigschrift is binnengehaald – wat simpelweg een extra investering vergt, in ieder geval voor een semester, ook als de student misschien nog niet had kunnen afstuderen.
- Van mbo-opleiding naar Ad- of bacheloropleiding – een situatie die in ieder geval een constructie nodig heeft met inbreng van twee instellingen, waarbij de overheid al heeft aangegeven dat het om twee volwaardige inschrijvingen gaat, met alles wat daarmee speelt binnen het mbo en hbo, en de kosten die moeten worden gemaakt, minimaal door een hogeschool voor een half jaar.

Wat mogelijk een rol kan spelen vanuit de invalshoek van OCW is of aan de constructie een door alle betrokkenen een overeenkomst ten grondslag ligt, met gebruikmaking van het advies van de afleverende opleiding en het traject dat de student doorloopt in de periode bij de toelating. Het kan zo zijn dat OCW dit als eis op tafel legt, dus niet accepteert dat er andere leerwegen worden gevolgd, en dat ook pas tot betaling van de overheidsgelden wordt overgegaan als de student voor 1 februari 2021 aldus het diploma heeft verworven – en dat er een duidelijk inspanningsverplichting aan verbonden is in dat opzicht.

De student krijgt het bedrag van 535 euro zonder verdere controle terug als het lukt voor 1 februari, om te voorkomen dat alles in een dossier moet worden aangeleverd bij een al overbelaste organisatie.

Dus voor de hogescholen en universiteiten ook iets dergelijks, zonder veel bureaucratie?

Daarnaast zal het lastig zijn om een onderscheid te maken tussen de studenten die zich zonder de pandemie nog een keer hadden moeten inschrijven bij de eigen opleiding, en de anderen die dus echt hadden kunnen afstuderen. Ze komen allemaal op 1 oktober in het register voor. Gaat OCW kijken bij degenen die die niet kiezen voor een vervolgstudie, tot welke groep ze behoren? Moeten de onderwijsinstellingen hiervoor een verklaring gaan overleggen? We gaan het zien.

2.4 Vergoeding onderwijs bij deze constructie - een bachelor van een andere hogeschool

De meeste arrangementen voor de voorwaardelijke toelating bij een bacheloropleiding zullen dus betrekking hebben op een interne doorstroom. Ook het gegeven dat de Ad nog moet worden afge maakt, zal hierbij een rol spelen, om als student 'dicht bij huis te blijven'. Maar er zal toch rekening moeten worden gehouden met een vervolg bij een andere hogeschool.

Dat wil zeggen dat er in dat geval een vergoeding van de overheid naar twee hogescholen dient te worden overgemaakt. Bij de Ad gaat het maar om kosten voor een beperkt aantal eenheden,

mogelijk met de situatie dat de fysieke lessen al zijn gevolgd zijn, maar voor de tentamens onvoldoendes zijn gehaald. Voor de Bachelor is er evenwel sprake van een vol programma, van 60 studiepunten.

Een specifiek punt hierbij is nog wel het kunnen moeten doen van een zgn. brugdeel in aanvulling op het Ad-programma dan wel dat er sprake is van een resterend bachelorprogramma van wat meer dan 60 studiepunten. In beide gevallen moet worden bezien wat dit inhoudt voor de betrokken instellingen qua extra investeringen in het verzorgen van onderwijs.

In normale omstandigheden zou de hogeschool met de Ad-opleiding geen extra vergoeding krijgen (ook geen diplomabonus), en de hogeschool met de bacheloropleiding de normale vergoeding voor een compleet studiejaar.

De overheid zou kunnen besluiten om in dit bijzondere geval beide hogescholen een bedrag te geven voor een geheel jaar, met in de richting van de Ad-hogeschool het argument dat de betreffende student bij een normale vertraging dat bedrag ook gewoon had gekregen. Misschien kan het ook zo zijn dat de student op een gegeven moment de bacheloropleiding verlaat, vrijwillig dan wel verplicht, en dan komt hij of zij toch weer terug bij de Ad-hogeschool.

Als er wordt gekeken naar het beperken van de extra kosten, zou een optie zijn dat de vergoeding voor een geheel jaar wordt gedeeld. Bijvoorbeeld 20% voor de Ad-hogeschool en 80% voor de B-hogeschool. Maar het is zonder meer voorstelbaar dat dit te ingewikkeld wordt en dat er betere oplossingen zijn – naast het twee keer toekennen van een vergoeding voor een volledig studiejaar.

En:

- Worden er nog aparte constructies vastgelegd voor degenen die nu een Ad-opleiding volgen bij een 'Professional Associate College' zoals in Roosendaal en Amersfoort, als het gaat om de doorstroom naar de bacheloropleiding? Ter plekke is niet altijd of zelfs helemaal niet de bacheloropleiding aanwezig, dus dat vraagt behoorlijk veel als het gaat om de logistieke zaken.
- Hetzelfde geldt voor de studenten die zelf de keuze maken om ergens andere een bacheloropleiding te gaan volgen, op een behoorlijke reisafstand.

2.5 Verlengen studie en financiering instelling: Ad is bijzonder geval, wat nader beschouwd

Er wordt dus gekeken naar de gevolgen van het verlengen van de studies voor allerlei regelingen. Daarbij behoort ook de overheidsbekostiging, en de positie van de Ad is daarbij een bijzondere. Dat heeft – zoals bekend – te maken met de paralleliteit van de routes naar de hbo-bachelor, met de ongedeelde vierjarige leerweg en de mogelijkheid voor een even lang durende route via de Ad.

De overheid lijkt toch vooral te kijken – lettend op de regelingen – naar situaties die behoren bij de Bachelor en de Master. Iemand die nu uit de bachelorstudie gaat lopen, zal zich in veruit de meeste gevallen voor de vijfde keer gaan inschrijven, of zelfs – gelet op de statistieken – voor een zesde of misschien wel zevende keer. Dat betekent dat op basis van die extra inschrijving er toch al geen sprake meer kan zijn van een bekostiging van die student. Het verdienmodel voor de instelling is dan als zodanig volledig gebaseerd op het collegegeld dat de betrokkene dient te betalen, het wettelijk bedrag zolang het om de eerste keer doen van een bacheloropleiding gaat.

Bij de Ad ligt het evenwel toch wel anders. Dat heeft ermee te maken dat voor de groep van Ad- en bachelorstudenten als geheel een pot geld van de overheid is voor een viertal studiejaar. Iemand die de Ad volgt, nominaal twee jaren, kan nu door deze pandemie zich voor de derde of zelfs vierde keer moeten inschrijven¹⁶. Dat houdt in dat op basis van deze inschrijving de overheid gewoon zonder aarzelingen tot bekostiging van die jaren overgaat.

Ergo, door deze vertraging krijgt een hogeschool nu wel 'automatisch' extra geld voor de Ad'er, in tegenstelling tot wat bij de bacheloropleiding aan de hand is. Maar het betekent tevens dat in het geval iemand later met die Ad nog wil opgaan voor een bacheloropleiding, er nog maar een jaar aan bekostiging over is of zelfs helemaal niets meer. In het normale geval was er nog geld voor twee of een jaar over.

¹⁶ Of dat eventueel bij de beoogde bacheloropleiding is, daar is elders ook voldoende informatie over te vinden.

a Ingewikkeld?

De vraag is of dit effect door de overheid zal worden meegenomen in de regeling. Maar het ligt eigenlijk nog veel ingewikkelder, vanwege die paralleliteit van de leerwegen naar de Bachelor en de mogelijkheid om door te gaan naar een resterend bachelorprogramma na het hebben afgerond van de Ad-opleiding.

b Twee situaties onder de loep

Hier willen we aan de hand van een aantal aspecten en mogelijkheden dit zichtbaar maken voor twee gevallen. Het gaat niet om een uitputtende en volledige analyse, maar wel om de discussies die nodig zijn, te voeden:

1. Na de Ad gaan werken of iets anders gaan doen
2. Na de Ad meteen willen doorstromen naar een resterend bachelorprogramma.

Ad 1

Dit is de situatie waarbij er volgend jaar twee type studenten naast elkaar zitten:

- a. Degenen die een kleine vertraging hebben opgelopen als gevolg van de pandemie.
- b. Degenen die los van de pandemie al een behoorlijke studievertraging hadden opgelopen en dus gewoon moeten blijven studeren.

De eerste groep moet nog maar een paar zaken doen. Het ligt voor de hand, zoals al elders in dit document in een andere context is gemeld, dat de Ad-opleiding maatwerk voor deze student gaat bieden. Dat betekent dat voor een programma wordt gezorgd waarmee hij of zij zo snel mogelijk het examen kan gaan afronden. Dat levert voor de student financieel voordeel op, op basis van de corona-regeling van OCW.

Echter, daar zitten wel wat haken en ogen aan. Het ligt voor de hand dat bij de eenheden die nog moeten worden gedaan, ook vakken en/of projecten e.d. zitten die normaal gesproken staan geprogrammeerd voor het tweede semester. Die moeten dus dubbel worden aangeboden, met alle kosten van dien en met logistieke aanpassingen (denk aan lokalen, docenten die beschikbaar moeten zijn, net als stageplekken en opdrachtgevers voor het afstuderen).

Vervolgens moet door het management van de Ad-opleiding worden bepaald wie hiervoor in aanmerking mogen komen – of wie maar gewoon het derde inschrijvingsjaar moeten gebruiken. Eigenlijk is er een prachtige parel met het advies dat nodig is bij de 'corona'-doorstroom naar de bacheloropleiding (en van het mbo naar het hbo). Er moet wel een overeenkomst met deze studenten worden gemaakt, om op basis daarvan een en ander te kunnen regelen. Het is echter aan het management hoe het beoordelingskader eruit ziet

De tweede groep moet dus maar gewoon het voorgeprogrammeerde geheel volgen. Het zal niet mogelijk zijn, vermoeden we, om ook daar een versnelling in aan te brengen. Hoewel, als er voor de eerste groep extra zaken worden geregeld, met tentamens, herkansingen, extra mogelijkheden voor praktijkonderdelen, waarom zou iemand daar niet aan mee mogen doen...? Het hangt misschien ook af van hetgeen in de OER aan rechten staat, maar het is het bezien waard.

Ad 2

In dit geval moeten we kijken naar de Ad-studenten die in aanmerking komen voor een voorwaardelijke doorstroom naar een bacheloropleiding om daar een resterend programma te gaan doen. Hierover is in dit document al veel terug te vinden. Het zal in dat geval een kwestie van maatwerk zijn, mede om te voorkomen dat de student onnodig een jaar verliest en de onderwijsinstelling minder inkomsten gaat krijgen.

2.6 Internationale instroom

Er wordt ontzettend veel aandacht besteed aan de gevolgen van de pandemie voor de instroom bij onderwijsinstellingen van internationale studenten. Allerlei scenario's worden ontwikkeld en met elkaar onder het vergrootglas gelegd. Maar ook hier zal elke hogeschool en universiteit proberen voor zichzelf te redden wat er te redden valt, gezien alle sombere geluiden. Internationale studenten zijn of vertrokken en aarzelen om terug te komen, als ze dat al kunnen en ook mogen doen, gezien alle reisbeperkingen.

Als allerlei groepen kiezen voor een ander land voor hun studie, is het lastig de jaren erna nieuwe groepen aan te trekken. Daarbij komt dat we eerst met de 1,5^e-meter-maatschappij moeten leren

omgaan en het is zonder meer voorstelbaar dat buitenlandse studenten in een bepaald isolement geraken, zoals nu ook al gebeurt¹⁷.

Er zijn signalen dat men verwacht dat veel jongeren uit het zuiden van Europa gaan kiezen voor ons land, gezien de slechte economische verwachtingen aldaar. Maar ook dan moeten ze er wel het voldoende budget voor hebben, en tevens hier kunnen komen. Ook dat is allemaal onzeker¹⁸.

De internationale instroom bestaat uit twee type studenten, vanuit de EER met degenen die gewoon collegegeld betalen op basis van gemaakte afspraken, en overheidsbekostiging opleveren, en van buiten de EER, zoals de studenten uit landen als China, Zuid-Korea, Japan en Indonesië, die allemaal veel instellingscollegegeld betalen en waaraan de overheid niets bijdraagt.

Kijkend naar de gevolgen voor de inkomsten kunnen die gigantisch zijn voor instellingen als de Universiteiten van Maastricht, Delft, Twente en Amsterdam, en in het algemeen in mindere mate hogescholen aangezien die veel meer regionaal gericht zijn. Maar er zullen zeker een aantal hogescholen worden geraakt, afhankelijk van de opgebouwde internationale instroom.

a Gevolgen voor de inkomsten

Voor de studenten uit de EER geldt de t-2-financiering, dus er komt overheidsgeld binnen op basis van de aantallen van twee jaren geleden, een mechanisme om bepaalde gevolgen van een (sterk) dalende instroom te kunnen dempen. Maar de vakbonden in het onderwijs vrezen, met veel tijdelijke aanstellingen die er zijn, dat allerlei onderwijsbesturen nu meteen al maatregelen gaan nemen om de kosten terug te brengen, in een dalende lijn. Er komt geen collegegeld meer binnen via de wegblijvende studenten, dus daarvan zijn de effecten wel meteen in kaart te brengen, aangezien die gelden toch zo'n 20% van het budget uitmaken.

Wat betreft de gevolgen van de afnemende instroom bij studenten van buiten de EER kunnen die heel snel zichtbaar gaan worden. Die betalen bij inschrijving zelf, zonder verder geld van de overheid, en zonder zo'n vangnet met die t-2-bekostiging.

Stel dat zo'n student 15.000 euro voor een jaar betaalt (kan best meer of minder zijn...), dan betekent een daling met 5 studenten al het op de tocht komen te staan van een volle baan. Als een universiteit een instroom van 100 studenten heeft, praat je al meteen over 20 fte's. Er staan bijvoorbeeld nu in ons land 4.500 studenten uit China ingeschreven, op basis van die 15.000 euro goed voor 900 fte's.

b Ad wordt (nog) niet geraakt hierdoor

Binnen de Ad-opleidingen is nog geen sprake van internationale studenten, met opleidingen die in het Engels worden gegeven – los van 'internationalisation at home'. Het ligt dus niet in de lijn der verwachting dat de Ad substantieel wordt geraakt door de problemen rond het internationale studentenverkeer.

c Wat betekent dit voor de inschrijving en dan de bekostiging...

Het is wellicht goed om te bezien wat de consequenties van de huidige ontwikkelingen zijn en hoe vervolgens de handelwijze van de overheid is – dus voor degenen die van binnen de EER komen, want studenten van buiten de EER zijn eigenlijk te beschouwen als 'contractstudenten', maar wel binnen het formele systeem. Die vraag wordt mede ingegeven door plannen van instellingen om te gaan werken met online programma's, niet alleen voor de inschrijving en eventuele selectie maar ook voor de studie op zich.

¹⁷ Recentelijk ging de directeur van het NUFFIC in op de toekomstverwachtingen. Los van het aantal studenten dat de wereld overtrekt, om te gaan studeren of op basis van Erasmus+ aan studentenuitwisseling doet, verwacht hij dat studenten in het oosten gaan kiezen voor een onderwijsinstelling in hun eigen regio (dus Chinezen gaan naar Japan en Zuid-Korea, en omgekeerd). Daar zijn nu ook voldoende top-instellingen te vinden. Landen als de UK, VS en Australië kennen allerlei beperkingen en zullen daarom heel veel studenten gaan missen – en er gaan instellingen 'omvallen', ook al omdat hun status aan het verbleken is. Nederland zal in de sliptestream daarvan ook de gevolgen gaan merken.

¹⁸ Op dit moment schijnt het zo te zijn dat landelijk de aanmeldingscijfers bij het hbo een daling kennen van rond de 10%. Dat kan te maken hebben met alle commotie, en dan is het verder een kwestie van de datum van 1 juni afwachten. Maar het kan ook een gevolg zijn van het wegblijven van internationale studenten. Hoe en wat zal later dit jaar gaan blijken.

- Wat betekent het niet fysiek aanwezig zijn bij de start van de opleiding op 1 september?
- Idem, voor de teldatum van 1 oktober, voor het gaan bekostigen van deze studenten?
- Gaat de overheid straks toetsen op de aanwezigheid van studenten gedurende het studiejaar of wordt een gehele on-line-opleiding geaccepteerd? Zo ja, wanneer en op welke wijze?
- Hoe kan een studieadvies worden uitgebracht? Is een tussentijds advies noodzakelijk?

En:

- Heeft de overheid vergelijkbare afspraken gemaakt op Europees niveau?
- Is daarbij gekeken naar de rol van digitaal onderwijs, gelet op de eisen die aan het volgen van een studie worden gesteld?
- Kan er dan ook worden gekeken naar de wijze van toetsing?

Het wordt dus een spannende tijd voor de betrokken instellingen, dat is wel helder.

3 Nog een aantal aanvullende beschouwingen

In dit hoofdstuk geven we nog een aantal korte stukjes, in de periferie van de regeling die nu is getroffen voor degenen die hun studie niet kunnen afronden en dus even moeten doorstuderen, met alle kosten van dien voor iedereen. Ook hierbij is een overlap met de vorige hoofdstukken niet te vermijden...

3.1 Regeling voor vergoeding van maximaal 3 maanden collegegeld

De regeling die nu is getroffen voor het geven van een geldelijke vergoeding aan studenten die op een of andere wijze in de problemen zijn gekomen bij het afronden van de studie in het mbo, hbo en wo, is een zeer open geheel. Men wil voorkomen dat er ingewikkelde procedures worden doorlopen om vast te stellen of iemand al dan niet hiervoor in aanmerking komt.

In het mbo, hbo en wo wordt zoveel mogelijk onderwijs op afstand gegeven als gevolg van de maatregelen rondom de coronacrisis. Hiermee wordt alles op alles gezet om studievertraging te voorkomen. Toch blijft vertraging bij studies met stages, coschappen en practica onvermijdelijk. Voor studenten in hun laatste jaar is het ook niet mogelijk om hun achterstand weer in te lopen in de latere jaren van hun opleiding. Daarom krijgen alle studenten die zich komend jaar opnieuw moeten inschrijven en afstuderen tussen september 2020 en eind januari 2021 een bedrag dat neerkomt op ongeveer drie maanden les-, cursus- en collegegeld. Dat betekent voor bbl-student in het mbo €150, voor een bol-student in het mbo €300 en voor een student in het hoger onderwijs €535.

Voor de goede orde en het goed begrijpen van deze maatregel, zetten we hier maar gewoon een aantal kanttekeningen op een rijtje. Mocht blijken dat er toch een andere gedachte aan ten grondslag ligt, dan horen we die vanzelf.

- Dit geldt in het mbo voor alle niveaus (1 tot en met 4), en voor beide varianten: bol en bbl.
- Er wordt gesproken over 'het laatste jaar', maar in veel gevallen wordt er niet meer gewerkt met cohorten en leerjaren. Het kan best zijn dat een student ook nog enkele zaken moet inhalen, eerder in de studie gepland.
- Ook wordt er bij het mbo en hbo gewerkt met leerdoelen, leeruitkomsten en bij experimenten tevens met eenheden van 30 studiepunten (dus geen gedetailleerde indeling van het programma). Het is dus simpelweg zo dat de regeling uitgaat van een situatie waarbij hetgeen nog moet worden gedaan, in een semester is te plannen – eventueel samen met een nieuwe te starten opleiding op een hoger niveau.
- De vergoeding is opgehangen aan het behalen van het afronden van het examen op een bepaald niveau, simpelweg in de volgende gevallen:
 - De student staat het komende studiejaar opnieuw bij dezelfde opleiding en dezelfde onderwijsinstelling ingeschreven. Dit geval heeft vooral te maken met de studenten die de bedoeling hadden (en mogelijk nog hebben) om na het behalen van het examen niet verder te studeren, maar te gaan werken of iets anders te gaan doen.
 - De student staat het komende studiejaar dubbel ingeschreven bij dezelfde instelling, voor de oorspronkelijke opleiding en de opleiding op een hoger niveau (voorbeelden: mbo-3/mbo-4 – Ad/Bachelor – enz.).
 - De student staat het komende studiejaar dubbel ingeschreven bij twee verschillende instellingen, voor de oorspronkelijke opleiding resp. de opleiding op een hoger niveau.
- Er wordt geen verklaring van de huidige onderwijsinstelling gevraagd bij deze regeling over de kans die de student heeft om in het komende semester het examen af te ronden – zoals bij de andere regeling voor het doorstuderen. De overheid zegt eigenlijk dat 'we het wel zullen zien' en dat iedereen die in het komende semester het diploma verwerft (en dus weer les- dan wel collegegeld heeft betaald) hiervoor in aanmerking komt.
- Een groep die mogelijk buiten de boot valt, bestaat uit degenen die halverwege een studiejaar zijn ingestroomd (per 1 februari) en op basis daarvan – als het rooster dat steeds mogelijk heeft gemaakt – ook per 1 februari hadden verwacht af te studeren. Een vertraging zou dan kunnen betekenen dat ze pas aan het eind van het komende studiejaar het examen kunnen afronden. Het zal een beperkte groep betreffen, naar alle verwachting, maar mogelijk kan een inventarisatie meer inzicht hierin bieden.

3.2 Situatie gebruiken voor doen tweede (Ad-)studie – een semester lang – slim?

Een interessant aspect van de situatie die nu aan het ontstaan is, dat er mogelijk ook nog wel door een student 'op een strategische wijze' naar de mogelijkheden wordt gekeken. Het is nu eenmaal zo dat hij of zij in het geval dat het puur gaat om het afronden van het examen (en niet om het doorstuderen) het komende semester in bepaalde gevallen nog maar een beperkt aantal zaken moet worden afgerond.

Dat wil zeggen dat 'er tijd over is'. Uiteraard kan de student die tijd gebruiken voor een baan (als het lukt), het meer werken in een bestaande baan (als het mogelijk is) of andere activiteiten te ontplooiën (kan ook mantelzorg, bestuurswerk e.d. zijn – denk aan het flexstuderen).

Maar een andere optie is om een tweede inschrijving te plegen naar de opleiding die moet worden afgerond. Dat kan ook in de wetenschap dat dit maar voor het eerste semester kan zijn, gelet op de regeling die nu is getroffen, maar ja, dat hoeft die tweede opleiding niet te weten of te vragen...

a Voorbeeld Ad-student: tweede Ad doen voor een deel of delen

Dus bijvoorbeeld zo'n slimme constructie bij een student die nu een Ad-opleiding doet, straks geen bacheloropleiding wil gaan volgen en het komende semester gebruikt om het examen af te ronden, door het doen van die nog ontbrekende eenheden:

- Ingeschreven blijven bij de Ad-opleiding en daar op basis van een eerste inschrijving het collegegeld betalen bij de hogeschool.
- Met ingang van het komende studiejaar schrijft de student zich in voor een tweede Ad-opleiding met een bepaalde verwantschap, met aanvullende onderwijseenheden die ook roostertech- nisch in het eerste semester zijn te volgen.
- Daarvoor hoeft vanwege een tweede inschrijving geen aanvullend collegegeld te worden betaald.
- Daarmee kan, mede omdat de student nog geen Ad-opleiding heeft afgerond, zonder het beta- len van instellingscollegegeld in ieder geval gedurende het eerste semester worden 'geshopt' bij een tweede Ad-opleiding.
- Als deze student al gedurende het eerste semester het Ad-examen haalt, kan hij of zij het management vragen het formeel vaststellen van die status vragen uit te stellen tot het eind van het eerste semester (kan op basis van de WHW). Daarmee ontstaat dus ook die ruimte om extra zaken te volgen.
- De student verlaat de hogeschool uiterlijk 31 januari en krijgt dus het resterende collegegeld terug, met de vergoeding van 535 euro van de overheid.
- Mocht de student toch de smaak te pakken hebben, kan hij of zij besluiten de inschrijving per 1 februari om te zetten in een eerste inschrijving bij die tweede Ad-opleiding. Op basis van de WHW hoeft er geen extra collegegeld te worden betaald voor dat studiejaar (daarna wel, dus in dat geval instellingscollegegeld...).

b Maar een en ander kan ook minder formeel geregeld worden...

Uiteraard kan de hogeschool dit ook op een meer informele wijze gaan regelen voor deze student, dus zonder ingewikkelde registraties. Het betekent dat samen met de student in de Ad-opleiding wordt gezien wat extra is te doen. Op basis daarvan wordt een simpele overeenkomst gesloten zodat de collega's van de andere Ad-opleiding weten dat het gaat om een constructie die de zegen van die Ad-manager gaat.

Voor de eenheden die bij de tweede Ad-opleiding worden behaald, kunnen certificaten worden uitgereikt, ook gewoon toegestaan op basis van de WHW als het gaat om degenen die tussentijd een opleiding verlaten.

Voor de goede orde: dit is natuurlijk helemaal geen nieuw idee. Veel hogescholen regelen al van alles voor degenen die in de situatie belanden waarbij een inschrijving voor een nieuw studiejaar betekent dat er nog maar weinig hoeft te worden gedaan. Het zou zonde van de tijd en het geld (er wordt voor een semester voor 30 punten betaald, tenzij het toegestaan is om te gaan flexstuderen) en dus kan op deze wijze een zinvolle invulling gegeven.

Het kan zo bij elkaar worden gezien als een constructie waarmee een aanzet wordt gegeven voor een levenlang ontwikkelen, zeker als de student al een baantje heeft dan wel uitzicht heeft op werk (denk ook aan een duale student). Er kunnen op deze wijze naast een Ad-diploma ook al een

aantal aanvullende certificaten worden behaald die nodig zijn voor bepaalde sectoren van het werkveld en daarbij behorende functies.

Het is de kans die wordt geboden om ook cross-sectoraal te werken, al tijdens de tijd die op de hogeschool wordt doorgebracht. Dat is mooi, ook al is het binnen een constructie die niet is voorzien in de wetgeving. Ook is er sprake van een 'grijs gebied', in die zin dat in een normale situatie een deel-inschrijving en het behalen van certificaten is voorgehouden aan de private sector. Misschien toch een aanzet voor verdere discussies over het 'level playing field for higher education'...

3.3 MBO-HBO en Ad-Bachelor: op identieke wijze 'ingestoken'...

De handreikingen die voor de diverse schoolsoorten en aansluitingen zijn gegeven, zijn op dezelfde leest geschoeid. Dat is op zichzelf wel logisch en ook handig, maar het laat nu wel heel duidelijk en pijnlijk zien dat niet alle situaties meer hetzelfde zijn na de invoering van de Ad (eigenlijk al vanaf 2006).

Dat is jammer, maar het biedt de kans om opnieuw als overheid om tafel te gaan met alle betrokken partijen om te gaan bezien hoe dit de volgende keer kan worden voorkomen en, nog veel belangrijker, wat de kansen zijn om de paralleliteit van de leerwegen en de daaraan gekoppelde flexibiliteit te gaan benutten.

3.4 MBO en vergroting van de doorstroom naar de Ad

Overigens zou het wel zo kunnen zijn dat door de gevolgen van de pandemie meer mbo'ers een keuze maken voor een Ad, om de studie te verlengen bij gebrek aan banen in het vakgebied waarvoor ze zijn opgeleid. Dan is de Ad mede te gebruiken voor het gaan doen van een niet-verwante hbo-studie, als het alternatief van het nog een jaar mbo doen om die switch te maken (zoals door de MBO Raad werd gesuggereerd).

Uit het onderzoek naar het leenstelsel bleek dat nog niet is onderzocht wat het effect op de doorstroom mbo-hbo is geweest. Wel is al gebleken dat het percentage dat doorstroomt minder is geworden. Maar daarbij werd al als reden genoemd dat de arbeidsmarkt voor mbo'ers de laatste tijd ook wel uitzonderlijk goed was¹⁹.

3.5 Ad naar B en status en begeleiding

We moeten ons realiseren dat iemand die nu net niet de Ad kan afronden en onder voorwaarden aan een bachelorprogramma mag beginnen, niet een 'zwevende student' is. Hij of zij staat ingeschreven bij twee opleidingen, met een dubbele opdracht:

- binnen een half jaar de Ad afronden...
- ervoor gaan zorgen dat dit semester ook meteen goede resultaten oplevert, om te voorkomen dat er ook weer een vorm van vertraging ontstaat voor het behalen van de bachelorgraad – en dan is de student even ver van huis...

De status is het student-zijn bij twee opleidingen, dus mogelijk met verdeelde aandacht. Ook met een dubbele begeleiding. Dat wil zeggen dat van beide kanten afspraken moeten worden gemaakt over de doelstellingen die hierboven worden genoemd. Het zou erg jammer zijn als een student onnodig de bacheloropleiding moet verlaten om de rest van het jaar te gebruiken om de Ad-opleiding af te ronden, voor een (zeer) beperkt aantal eenheden.

3.6 Samenwerking voor de komende jaren om gevolgen op te vangen

Er worden nu met stoom en kokend water allerlei arrangementen in elkaar gestoken. Gelukkig beschikt Nederland op regionaal niveau al jarenlang over goede samenwerkingsverbanden, met het mbo en het voortgezet onderwijs. Daarmee kunnen we ons gelukkig prijzen.

Maar misschien is het een goede gedachte om te gaan bezien – toch ook wel gelet op de vertraging die alle studenten op een of andere manier kunnen oplopen, ook in de komende jaren – of een landelijk taskforce (platform) met regionale vertakkingen kan worden ingesteld door de overheid. Daarin kunnen de betrokken organisaties zitting nemen, onder leiding van een aantal onafhankelijke experts.

¹⁹ Hetgeen niet wil zeggen dat ze niet verder zijn gegaan met scholing. Dat kan via de private aanbieders zijn gebeurd. Of ze zijn naast het werk allerlei certificaten gaan halen.

Er kunnen deel-platforms zijn. Denk aan mbo-Ad, vo-hbo, vo-wo, Ad-Bachelor en andere leerwegen die nu onder de loep zijn genomen en onder de regelingen van de overheid vallen. Daarbij kan tevens worden gemonitord of de omstandigheden veranderen in de komende periode en welke opties er dan zijn om daarop te anticiperen.

Dit versterkt niet alleen de positie van de overheid en OCW, maar het geeft ook een stevige impuls aan de bestaande samenwerkingsverbanden. Ook kan worden gedacht aan de scenario's die er kunnen zijn voor het geven van Ad-opleidingen op een mbo-locatie en het verder versterken van de positie van Professional Associate Colleges (dus de RAc's en andere instellingen). In een volgende nieuwsbrief kan hierop verder worden ingegaan.

3.7 Tenslotte: Nederland heeft gelukkig een goede onderwijsinfrastructuur – en wifi...

Hetgeen nu allemaal gebeurt als gevolg van de pandemie is zonder meer in de eerste fase een aanslag geweest op het systeem en alle betrokkenen als het gaat om het omschakelen. Maar in Nederland is gebleken dat het in hoog tempo heeft geleid tot aanpassingen, met nieuwe vormen van het aanbieden van onderwijs en het gebruik van online educatie.

Natuurlijk is te zien dat bepaalde groepen in de samenleving er last van hebben en niet altijd hebben kunnen aanhaken. Leerlingen, jongeren en anderen zijn kwetsbaar, om allerlei redenen. Dat kan te maken hebben met de thuissituatie, de leercultuur, de mogelijke ondersteuning, maar ook met het ontbreken van de mogelijkheden om online bezig te zijn.

In Nederland gaat het bij het ontbreken van de benodigde faciliteiten om een relatief klein deel van de lerenden. Elders in de wereld is het een gigantisch probleem, zoals bleek bij allerlei webinars die we hebben kunnen bijwonen.

Uiteraard is het duidelijk dat in Afrika de situatie erg slecht kan zijn. Maar zelfs in grote delen van Italië is nu zichtbaar geworden dat veel jongeren thuis helemaal geen mogelijkheden hebben om op die wijze onderwijs te volgen. De zorgen zijn erg groot en dus is de roep om de scholen weer helemaal open te zetten steeds luider aan het worden.

Begin deze week bleek dat zelfs in Engeland een derde van de jongeren tussen de 16 en 24 jaar thuis geen gebruik kan van maken van wifi – los van de mogelijkheden die de telefoon biedt. Ze kunnen ook niet meer naar een bibliotheek, een café, een McDonalds of een andere plek waar het gebruik van wifi gratis is. Het heeft ook te maken met de economische structuur in Engeland, maar laten we daar maar nu niet over hebben... Degenen die de VS kennen en aan de studiereizen hebben meegedaan, weten wat er speelt, met allerlei kwetsbare groepen...

Kortom, het is een aandachtspunt in de internationale context. Ook het volgen vanuit andere landen van onderwijs in Nederland, bij internationale studenten en allerlei projecten, kan daarmee belemmerd worden.

4 Lijst met aandachtspunten voor de overheid

Op basis van hetgeen in de vorige hoofdstukken allemaal is genoemd, geven we hier een lijst met aandachtspunten mee aan de overheid. Het gaat om de uitspraken die worden gedaan, maar ook om zaken die mogelijk nog moeten worden besproken of onder de regelingen kunnen worden gebracht.

Het is geen uitputtende lijst. We denken dat de overheid bij lezing van deze nieuwsbrief ook zelf gaat ontdekken wat er nog verder dient te worden uitgewerkt.

1. Klopt het dat de inschrijving bij de oorspronkelijke opleiding de eerste inschrijving is en bij de eventuele vervolgopleiding de tweede?
2. Hoe is de informatieplicht van de studenten geregeld?
3. Is het verder gebruiken van online onderwijs aanleiding om te kijken naar de regelingen voor de macro-doelmatigheid en de kwaliteitszorg?
4. Klopt het dat in de documenten verschillende data worden genoemd voor het afronden van de huidige opleidingen: 1 januari en 1 februari en dat dient te worden uitgegaan van het eind van het eerste semester, dus uiterlijk op 31 januari 2021?
5. Wat is de formele status van het advies dat een student meekrijgt als het gaat om een doorstroom naar een vervolgopleiding?
6. Kan een student hiertegen in beroep gaan bij de huidige opleiding?
7. Kan een student in beroep gaan tegen het besluit van de ontvangende opleiding?
8. Is de overheid het met ons eens dat het doen van de keuzecheck niet geldt voor de Ad'ers?
9. Idem als het gaat om de aanmelddatum van 1 juni?
10. Is de overheid het met ons eens dat het alternatief dat we voorstellen, meer recht doet aan de doorstroom van de Ad naar een resterend programma van een bacheloropleiding?
11. Waarom is bij de handreiking voor 'Ad-Bachelor' gekozen voor een (bijna) identieke regeling als voor 'mbo-hbo'?
12. Is de overheid het met ons eens dat de ontvangende bacheloropleiding geen toelatingseisen kunnen stellen aan instromende Ad-studenten?
13. Als er de komende maanden opnieuw problemen komen met impact voor het hoger onderwijs, is er dan een hardheidsclausule voor degenen die er niet in slagen om in het komende semester de huidige opleiding af te ronden?
14. Is het goed om de huidige ervaringen te gebruiken voor het opzetten van een landelijk overlegplatform, om snel te kunnen handelen als er weer problemen ontstaan?
15. Hoe om te gaan met de student die van de regeling gebruikmaakt, maar in het komende semester met de vervolgopleiding stopt?
16. Wordt er gekeken naar de studenten die in het verleden zijn ingestroomd per 1 februari?
17. Mag de student eisen dat alle nog af te ronden eenheden in het komende semester zijn te doen, samen met voldoende tentamens en herkansingen?
18. Is er een verschillende behandeling bij de volgende scenario's: doorstromen binnen de eigen instelling en doorstromen naar een andere instelling?
19. Is het mogelijk dat iemand in het komende semester, als de betrokkene bij de eigen instelling blijft ingeschreven om de huidige opleiding af te ronden, hij of zij parallel daaraan een tweede opleiding op hetzelfde niveau te volgen?
20. Is de overheid bereid om basis van hetgeen nu gebeurt, een discussie op te starten rond de positionering van de Ad-opleiding?

Bijlage: Uit de documenten

Ad-opleiding naar bachelor

- Voor de doorstroom van Associate Degree-studenten naar een bachelor geldt in zijn algemeenheid dat voorkomen moet worden dat studenten volgend studiejaar niet kunnen starten met hun bachelor omdat zij door de coronacrisis niet in de gelegenheid zijn geweest hun Ad voor 1 september 2020 te voltooien, doordat zij één of enkele vakken niet hebben kunnen afronden.
- Ad-studenten die door willen stromen naar een bachelor, vragen bij hun Ad-opleiding een afrondingsadvies aan. Dit advies beantwoordt de vraag of het in de rede ligt dat betreffende student vóór 1 januari 2021 de betreffende Ad afrondt in combinatie met het starten van een bacheloropleiding.
- Voor de voorwaardelijke toelating bij de overgang van de Ad naar de hbo-bacheloropleiding bij bekostigde instellingen geldt dat de onderwijsorganisatie waar de desbetreffende student vertraging heeft opgelopen vóór 1 augustus een onderbouwd afrondingsadvies aan de student opstelt. Dit advies beantwoordt de vraag of in redelijkheid verwacht mag worden dat de student voor 1 januari 2021 de betreffende opleiding afrondt, gegeven de eisen die door de beoogde vervolgopleiding worden gesteld. Het advies speelt bij de beoogde vervolgopleiding een zwaarwegende rol. De student vervult voorafgaande aan de start van de vervolgopleiding tevens de eisen van de studiekeuzecheck bij de opleiding. Indien het advies van de opleiding en het advies na de studiekeuzecheck niet overeenkomen zullen de opleidingen (in de meeste gevallen volgens een op regionaal niveau tussen de instellingen afgesproken wijze) met elkaar in overleg treden over het besluit van de beoogde opleiding al dan niet toelating mogelijk te maken. Voor het niet-bekostigd onderwijs geldt dat bij een voorwaardelijke toelating de hoger onderwijsinstelling het afrondingsadvies van de instelling waar de student vandaan komt meeweegt en de examencommissie van de hoger onderwijsinstelling uiteindelijk beslist of de student zal worden toegelaten
- Indien het de voorwaardelijk toegelaten student niet lukt om voor 1 januari 2021 de Ad-opleiding af te ronden, dient de student de bacheloropleiding alsnog te verlaten.

Regeling voor compensatie collegegeld

In het mbo, hbo en wo wordt zoveel mogelijk onderwijs op afstand gegeven als gevolg van de maatregelen rondom de coronacrisis. Hiermee wordt alles op alles gezet om studievertraging te voorkomen. Toch blijft vertraging bij studies met stages, coschappen en practica onvermijdelijk. Voor studenten in hun laatste jaar is het ook niet mogelijk om hun achterstand weer in te lopen in de latere jaren van hun opleiding. Daarom krijgen alle studenten die zich komend jaar opnieuw moeten inschrijven en afstuderen tussen september 2020 en eind januari 2021 een bedrag dat neerkomt op ongeveer drie maanden les-, cursus- en collegegeld. Dat betekent voor bbl-student in het mbo €150, voor een bol-student in het mbo €300 en voor een student in het hoger onderwijs €535.

Uit de Kamerbrief van 15 mei 2020

Financiële compensatie voor studenten

Door het wegvallen van de bijverdiensten van studenten, het niet in aanmerking komen van studenten voor generieke regelingen en studievertraging in het laatste jaar die niet altijd te voorkomen of in te halen is, vindt het kabinet het niet meer dan logisch om studenten die in de afrondende fase van hun studie zitten deels te compenseren voor de financiële gevolgen van COVID-19. Daarbij is gekeken naar verschillende opties.

De wens voor maatwerk, waarbij voor elke individuele student studievertraging als gevolg van COVID-19 moet worden aangetoond, staat daarbij op gespannen voet met de wens om de uitvoering door onderwijsinstellingen zo goed mogelijk behapbaar te houden, zodat zij zich kunnen blijven richten op het organiseren van het onderwijs op afstand, het voorkomen van studievertraging en het voorbereiden van het onderwijs voor het nieuwe studiejaar.

Daarom is gekozen voor een iets bredere doelgroep, te weten studenten die vlak voor hun afstuderen zitten. Om dat te benaderen, is ervoor gekozen om alle studenten die van september 2020 tot uiterlijk eind januari 2021 een mbo-, hbo of een masterdiploma in het wo behalen in het eerste kwartaal van 2021 eenmalig een bedrag ter compensatie te geven, ter hoogte van maximaal drie

maanden les-/cursus-/collegegeld. Dat gaat voor een bbl-student in het mbo om een eenmalige tegemoetkoming van € 150, een bol-student in het mbo ontvangt € 300 en een ho-student € 535.

De kosten van deze eenmalige compensatie zullen naar schatting maximaal € 160 miljoen bedragen. Het voordeel van deze meer generieke maatregel voor deze groep studenten is dat zij niet individueel hoeven aan te tonen dat zij studievertraging hebben opgelopen als gevolg van COVID-19. Dat hoeft ook niet door de onderwijsinstelling op studentniveau te worden geverifieerd.

Ook kan deze maatregel (grotendeels) worden uitgevoerd door DUO en worden daarmee de onderwijsinstellingen ontzien die de komende maanden druk bezig zijn met het aanbieden en organiseren van zomerscholen en schakelklassen, en het weer opstarten van stages en de voorbereiding van het nieuwe studiejaar. Alles overziend is dit meest doelmatige maatregel die ook uitvoerbaar wordt geacht.